Megújul a nagyszalontai Arany Palota is | 5.

Nagy történelmi múlt, szűk jelen Telegden | 12.

A fény útját követi – Kozák Albert fotográfus | 28.

Kislány a Himaláján – Margittaiak expedíciója | 40.

www.biharmegye.ro

Bihar ország

Közéleti folyóirat ● Nagyvárad, 2019. március ● XI. évfolyam 75. (255.) szám ● **Ára 5 lej (400 Ft)**

Változó időkről – mérnökszemmel

24.

9 772066 416002

Ösztöndíj filmeseknek

Az Alex. Leo Şerban néhai filmkritikus nevével fémjelzett ösztöndíjra várja a pályázókat az Erdélyi Nemzetközi Filmfesztivál (Transilvania International Film Festival – TIFF). Ifjú kritikusok és újságírók mellett tavaly óta rendezők és forgatókönyvírók is jelentkezhetnek.

Ötödjére hirdették meg a TIFF szervezői a pályázatot a Romanian Film Initiative és A Román Film Népszerűsítéséért Alapítvány kezdeményezésére létrehozott Alex. Leo Şerban-ösztöndíjra. A 2500 eurós fődíjat a Conceptual Labbal közösen ajánlották fel a kifejezési szabadság, a szakmai tudás elismeréseként. **Március 25-ig** küldhetik be önéletrajzukat és egy épp kidolgozás alatt álló projektjüket egy motivációs levél kíséretében a 35 évnél nem idősebb filmkritikusok, -rendezők és forgatókönyvírók. A jelentkezési lapot a https://bit.ly/2GrU2lS címről lehet letölteni.

A szervezők ebben az évben is 1000 eurós különdíjjal jutalmazzák egy tavaly bemutatott film legjobb fiatal színészét. A javasoltak névsorát rövidesen közzéteszik a http://www.tiff.ro/ honlapon. Az elismerést az idén május 31. és június 9. között Kolozsváron megrendezendő 18. TIFF záró estjén adják át.

Elköltöztünk!

A Várad Kulturális Folyóirat és az általa kiadott *Biharország* szerkesztősége nemrégiben új helyre költözött. A Patrioților utca 2. szám alatti épületben – a Szigligeti Színház oldalánál, az Astoria mellett –, a földszinten, az Idegenforgalmi Információs Központ Bihar megyei kirendeltségének szomszédságában találnak meg minket. A vezetékes telefonunkat azonban hátrahagytuk, ezért kérjük kedves olvasóinkat, azon már ne hívjanak. A postacímünk viszont maradt a régi, így küldeményeiket továbbra is a korábbi címre (Piața 1 Decembrie nr. 12.) küldjék!

tartalom

Önkormányzat
4. Megállított fejlődés – Obstrukció a megyei tanácsban
5. Megújul a nagyszalontai Arany Palota is
6. Városértékelőt tartott Szalonta polgármestere
7. Városfejlesztési terveket rangsorolhat a lakosság

Közélet
8. Katolikus farsangi bál először Margittán

Gazdaság
10. Kiépülhet a hegyvidéki turistaút

Agrárvilág
11. Márciustól igényelhető a mezőgazdasági támogatás

Közélet
12. Nagy történelmi múlt, szűk jelen Telegden – Riport a szebb napokat megélt nagyközségről

Kultúra
16. Nagyszalontai festőművészt díjaztak – Köteles Róbert Pál megkapta az Erdélyi Magyar Kultúráért kitüntetést
17. A nagyváradi Szigligeti Színház márciusi műsora

Oktatás
18. Kész a beiskolázási terv – Kéry Hajnal megyei főtanfelügyelő-helyettes tájékoztatott

Kultúra
20. Külföldön is elismerik tehetségét – Papp Gábor margittai festőművész
23. Egy nyelvész könyvéről, de nem csak nyelvészetről – Kötetbemutató Nagyszalontán

História
24. Változó időkről – mérnökszemmel – Erdei Ferenc mesél a váradi timföldgyárról

Szomszédoló
28. A fény útját követi – Kozák Albert fotográfus

Kultúra
31. Csődörök és elefántok, bolhák és szúnyogok – Ferdítésektől óv Molnár Judit
31. A Nagyváradi Állami Filharmónia márciusi műsora

A régi Várad
32. A város első szecessziós ingatlana – Péter I. Zoltán helytörténeti írása

História
34. A magyar nyelvtudomány kiválósága – Szilágyi Aladár összeállítása Imre Sándorról

Kultúra
36. Kitüntették a szalontai néptánc-oktatókat – Magyar Kultúráért díjas a Toldi Néptáncegyüttes

Lektűr
38. Balatoni anziksz
39. Feltámadás – Szilágyi Perjési Katalin novellái

Útravaló
40. Kislány a Himaláján – Margittáról indult az expedíció

Közélet
43. Siker a szülőföldön – Hajdúvárosi szabadegyetem

Sport
44. Akadozik a VSK gépezete
45. Kolozs megye bajnokával osztályoznak a bihariak – Focikörkép
46. Lendüljünk formába! – Aerobikoktató tanácsai

Közélet
47. Esszépályázat – A magyarországi Kisebbségi Jogvédő Intézet felhívása

Zöldövezet
48. Beültettem kiskertemet (25., 26.) – Csörgőfa, csörgő kakascímer

Ínyenceknek
49. Ínyes kényeztetés

Üdítő
50. Csiky Gergely mondotta – Keresztrejtvény nyereménnyel

Biharország – közéleti havilap. Kiadja a ***Várad*** kulturális folyóirat, Nagyvárad. **Szerkesztőség és kiadó:** Nagyvárad, Patrioților u. 2. szám, 3. ajtó. **Postacím:** 410068 Oradea, Piața 1 Decembrie nr. 12. **Telefon:** 0725/944–956, 0725/944–958. **E-mail:** biharmegye@gmail.com. **Interneten:** www.biharmegye.ro. **Főszerkesztő:** Máté Zsófia. **Munkatársak:** Balázs Anita, D. Mészáros Elek, Dérer Ferenc, Fried Noémi Lujza, Kocsis Csaba (Berettyóújfalu), Molnár Judit, Péter I. Zoltán, Szilágyi Aladár, Szőke Ferenc, Tóth Hajnal. **Felelős kiadó:** Szűcs László. Készült a nagyváradi Europrint Kft. nyomdájában. ISSN 2066-4166

Megállított fejlődés

Mint arról honlapunkon már beszámoltunk, a Bihar Megyei Tanács februári rendes ülésén több kétharmados szavazattöbbséget igénylő határozattervezet elfogadását is meghiúsították a Nemzeti Liberális Párt frakciójának tagjai. Tették ezt annak ellenére, hogy az ülés során többször is hangoztatták: ők csakis „a megye javáért” munkálkodnak a testületben.

Ioan Mang, Pásztor Sándor és Traian Bodea

A megyei önkormányzat működését akadályozza az ellenzéki erőfitogtatás

Több alkalommal szavaztak a székelyhídi és margittai buszállomások megépítéséhez szükséges telkek átvétele ellen a megyei önkormányzatban ellenzékben lévő liberálisok, így tettek a döntéshozó testület legutóbbi ülésén is. Mivel vagyonügyi döntésről van szó, kétharmados többség szükséges a határozat elfogadásához. Az NLP nélkül a tanácsban nincs meg a kétharmad, az ellenzék viszont minden alkalmat kihasznál a többség kezdeményezéseinek akadályozására. A buszállomásokkal kapcsolatban Pásztor Sándor megyei tanácselnök hiába érvelt azzal, hogy több ilyet is építenének, a határozattervezeteket pedig abban a sorrendben bocsátják a testület elé, amelyben a helyi önkormányzatok átadják a telkeket. Korábban a belényesi és vaskohsziklási megállókért „cserébe” ígértek támogatást a liberálisok, ezek közül eddig a belényesiek léptek, ám mert a NLP-sek leszavazták a két magyar vezetésű városra vonatkozó határozattervezetet, válaszul a tanács többsége leszavazta a belényesi megálló építését. Pásztor Sándor közölte: előbb-utóbb egyetlen határozattervezetbe foglalják az összes buszállomás későbbi építéséhez szükséges területátvételt.

Aki csak utazott már Váradról vidékre vagy vissza autóbusszal, illetve aki ingázik, az tudja, hogy a körülmények korántsem ideálisak. Traian Bodea megyei tanácsi alelnök a vita során el is mondta, hogy a buszállomásoknak lényegében az ott élők, az utazók látnák hasznát, nekik teremtenének jobb körülményeket, „a megye javáért” buzgólkodókat azonban ez sem hatotta meg.

Margitta önkormányzata egyébként a Salcâmilor utca 10. szám alatti, 2553 négyzetméternyi területet adná át a megyei önkormányzatnak. Ezen egy 105 négyzetméteres épületet emelnének, váróteremmel, utastájékoztatóval és mellékhelyiségekkel, emellett tíz – egyenként 12 méter hosszú és 3,5 m széles – fedett peront alakítanának ki. A buszoknak lenne parkolóhelyük is, emellett élelmiszert és újságot árusító bódé is helyet kapna a buszállomáson. Székelyhídon 1385 négyzetmétert adnának át a buszállomás kialakítására, ott a margittaival megegyező méterű épületeket és hat fedett buszperont építenének meg. Belényesben 5210 négyzetméter telket ajánlottak fel az 1 Decembrie 1918 utcában, ott a margittaihoz hasonló, tízperonos buszállomást építenének ki.

A februári tanácsülésen a Nagyszalonta–Tenke út felújításához szükséges területátvételekben azt kifogásolták a liberálisok, hogy a tervben a hajdúvároson belül járdák és kerékpárutak kialakítása is szerepel. A 23,3 kilométernyi útszakasz felújításának költségeit 79,9 millió lejre becsülik áfa nélkül, költségeit a Regionális Operatív Terven keresztül fedeznék.

Fried Noémi Lujza

Megújul a nagyszalontai Arany Palota is

A magyar kormány támogatásával jelentős beruházás valósulhat meg idén a hajdúvárosban, ugyanis a Csonkatorony szomszédságában található Arany Palota teljes felújítását tervezi a tulajdonos, az Arany János Művelődési Egyesület. A renoválásról **Patócs Júliát**, az egyesület elnökét kérdeztük.

– Milyen támogatásból tudja az Arany János Művelődési Egyesület felújítani az Arany Palotát?

– A Csonkatorony és a benne található Arany János Emlékmúzeum tavalyi felújításának folytatásaként a magyar kormány ismét támogatást nyújtott az Arany-emlékhelyek rendbehozására. Így megújulhat az Arany Palota is.

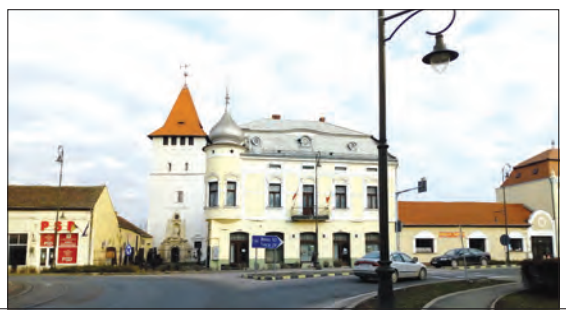
– Milyen munkálatok várhatók?

– Teljes körű felújítás a pincétől a padlásig. Legfontosabb tennivalók az épület csatornázásának a megoldása, mert ezt évek óta nem sikerült úgy kiépíteni, hogy bírja az egyre növekvő turistaforgalom jelentette terhelést. Szeretnénk a padlásteret is használhatóvá tenni, illetve jelentős része a munkának az első emelet rendbetétele, ott jelenleg a könyvtár üzemel.

– Mikor kezdődnek el a munkálatok?

– A felújítás tulajdonképpen már elkezdődött. Az épület statikai felmérése már megtörtént, a tervezés időszaka következik.

– Mennyi idő áll rendelkezésükre a befejezésre?

A hajdúváros jellegzetes épülete is budapesti kormánypénzből szépülhet-bővülhet

Patócs Júlia, az Arany János Művelődési Egyesület elnöke

– Az egész munkálatot egy éven belül kell befejezni.

– Milyen helyiségeket szeretnének kialakítani a padlástérben és a pincében?

– Vendégszobát szeretnénk berendezni a padlástérben, illetve lesz egy közösségi tér, ahol például előadásokat lehet tartani. A pincét is szeretnénk használni, de műszakilag még kérdéses, hogy megfelel-e a követelményeknek.

– A renoválás ideje alatt elmaradnak a meghirdetett és a már megszokott rendezvények?

– Nem fogunk lemondani ezekről, megoldjuk a lebonyolításukat, valamint szeretnénk, ha a kertben lévő színpadot minél több diákcsoport vagy akár felnőttek is kihasználnák. Amíg tart a tatarozás, előfordulhatnak kellemetlenségek, de igyekszünk a minimálisra csökkenteni ezeket, és bízunk abban, hogy az eredmény kárpótol majd mindenkit.

Balázs Anita

Városértékelőt tartott Szalonta polgármestere

Lakossági fórumnak adott otthont február elején a nagyszalontai városháza kis gyűlésterme. A Török László polgármester által megtartott beszámolóból a megjelentek megtudhatták, melyek a már folyamatban lévő beruházások és fejlesztések, melyek fejeződtek be az elmúlt év során, illetve melyek kezdődnek majd el a közeljövőben.

Fényképes prezentációval készült Török László

Átfogó összképet kaphattak a településről mindazok a hajdúvárosiak, akik részt vettek a városértékelő polgármesteri beszámolón. Az elöljáró vetített képes prezentációval mutatta be azokat az infrastrukturális fejlesztéseket, amelyeket 2018-ban sikerült megvalósítani. Ide tartozik a Iosif Vulcan utca teljes rendbetétele (540 000 euró értékben), a Köztársaság utcai korzó kialakítása (142 000 euró), a Demokrácia tér teljes felújítása (141 000 euró), a Malom tér felújítása (90 600 euró), a csatornázás bővítése, valamint a járdák és utak korszerűsítése.

Török László beszámolójából megtudhattuk, hogy az idén mely utcákban fognak csatornázni, illetve hogy melyekre készül már a megvalósíthatósági tanulmány.

A jelenlévők döbbenetére kiderült, hogy csak a lakosság felének (51 százalékának) van szerződése a szemétszállítási vállalattal, és a kevesebb szerződés következtében a szolgáltató kénytelen emelni a díjakat. A szennyvízhálózatra sem mindenki óhajt rácsatlakozni, még annak ellenére sem, hogy lehetősége lenne rá, és ez is jelentős mértékben befolyásolja a szolgáltatás árát.

A bemutatóból megtudhattuk, hogy Nagyszalonta több határon átnyúló nyertes pályázatban is részt vesz. Ezek a következők: Túzok Központ kialakítása partnerségben Békés és Békéscsaba városokkal (3 millió euró), kerékpárút építése Madarászig (202 848 euró), film- és múzeumi fesztivál rendezése partnerségben Gyula városával (40 000 euró). A sikeres pályázatok közé tartozik a régi kórház szemészetének helyet adó épület felújítása is, ott egy nappali idősgondozó központot alakítanak ki (658 063 euró értékben), és pályáznak a létesítmény háromévi működtetési költségeire, illetve otthoni idősgondozásra fordítható támogatásra is (583 055 euró). A magyarországi Sarkad városával közös SalSaPrev projekt keretében (379 470 euró) olyan új felszereléseket vásárolnak, amelyekkel a különböző időjárási vészhelyzetek esetén lehet majd hatékonyan közbelépni.

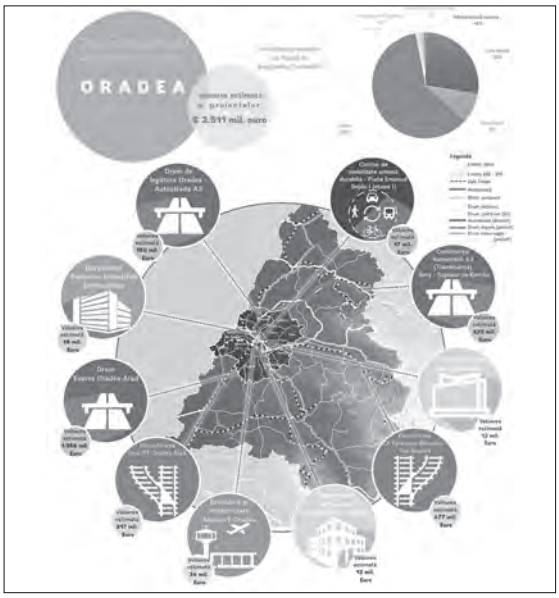
A polgármester elmondta, hogy a városi kórházat is felújítják több mint 2,7 millió euróból, a munkálat során az épület hőszigetelést kap, kicserélik az ablakokat, és napelemeket szerelnek fel a tetőre. Az egészségügyet érintő

A beszámoló végén a jelenlevők kérdéseire is válaszolt az elöljáró

Városfejlesztési terveket rangsorolhat a lakosság

Internetes konzultációt indított a Világbank és a Metropolisz Övezetek Szövetsége, hogy az érintett lakosság március 22-ig rangsorolhassa a megyeszékhelyük számára lényeges fejlesztési terveket.

A Világbank a Metropolisz Övezetek Szövetségével, az Urbanize Hubbal és helyhatóságokkal közösen több olyan projektet azonosított, melyeknek kiemelt jelentőségük van a Bukarest vagy a 40 megyeszékhely valamelyike számára. A Nagyváradi Polgármesteri Hivatallal és a Nagyváradi Metropolisz Övezettel közösen tíz, összesen 2,5 milliárd euró értékű tervet azonosított, melyek fontosak a metropolisz övezetben élőknek is.

Ezek a következők: a Nagyvárad és Arad közötti vasútvonal villamosítása; a Nagyváradi Egyetem campusának bővítése; az északerdélyi autópálya Berettyószéplak és Bors közötti szakaszának megépítése; a Nagyvárad és Kolozsvár közötti vasútvonal villamosítása; a Nagyváradi Nemzetközi Repülőtér bővítése; új váradi sportcsarnok megépítése; a Nagyvárad és Arad közötti gyorsforgalmi út; az Eurobusiness Ipari Park bővítése; az Emanuil Gojdu téren közlekedési folyosó kialakítása; bekötőút építése a nagyváradi körgyűrű és az A3 jelű, észak-erdélyi autópálya között.

A polgároktól azt kérik, hogy a https://kwiksurveys.com/s/e7k9afsk linkre kattintva válasszák ki városukat, és az általuk felállított fontossági sorrendben 1-től 10-ig rangsorolják a projekteket. A kampány végén a rangsorolt projekteket összesítik, és ez a későbbi döntések alapját képezheti majd – zárul a polgármesteri hivatal közleménye.

A másik fontos beruházás a telemedicina rendszer kialakítása, ez a Bihar Megyei Tanács támogatásából valósul meg, és a sürgősségi esetek ellátását fogja elősegíteni.

Szóba került a geotermális kutak fúrásának előkészítése is. Az így nyert hőenergiával az első szakaszban a helyi intézmények fűtését oldanák meg. Szintén előkészítési szakaszban van a vállalkozói inkubátorház kialakítása, ezt a fiatal vállalkozók támogatására hoznák létre.

A folyamatban vagy előkészítési szakaszban lévő munkálatok közé tartozik a Roth-ház renoválása, a központi park teljes felújítása, a főutca rendbetétele és kerékpárút kialakítása a rendőrségtől a Toldi óvodáig, a Tenkei út korszerűsítése, uszoda és többfunkciós sportcsarnok építése. A projektek a megyei önkormányzat vagy a román kormány támogatásával valósulnak meg. A várost elkerülő útról a jelenlévők megtudhatták, hogy elkészült a megvalósíthatósági tanulmánya, elfogadták a második benyújtott tervet, emellett a kormány 800 000 lejt folyósított a megépítendő út nyomvonalába eső földek kisajátítására.

A városértékelő kötetlen beszélgetéssel zárult. A polgármester készségesen válaszolt a jelenlévők kérdéseire, és közösen próbáltak megoldást találni a lakosok által felvetett gondokra.

Balázs Anita

Katolikus farsangi bál először Margittán

A Katolikus Családosok Közössége (a katolikus egyházon belül létrehozott civil szerveződés) idén szervezte meg először a farsangi katolikus nagybált. Az évek során „előtanulmányokat" már folytattak, hiszen eddig már négyszer is megszervezték a bált civil szerveződésük és baráti körük számára.

Husztig Róbert káplán nyitotta meg a bált

A visszajelzések szerint a teljes katolikus közösség szívesen farsangolt volna együtt egy jól szervezett mulatságon, ezért idén meghirdették a bált. Várakozáson felüli érdeklődést tapasztaltak, összesen 172-en jelentkeztek, ezért az egyik legnagyobb rendezvényteremben vitték be a mulatságot. Margittán igen sok a vegyes házasság, a baráti körök is ökumenikus módon alakulnak ki, ezért aztán a katolikus rendezvény egy nagy magyar bállá alakult, ahol nagyon jól tudtak együtt mulatni a különböző felekezetek tagjai. A bálnak külön érdekességet adott az is, hogy nemcsak párok, hanem teljes családok is részt vettek. Nagyon sok gyerek is jelen volt, nem zavarták a báli hangulatot, inkább vidámabbá tették azáltal, hogy jelmezbe öltözve érkeztek. A szervezők elismerésük jeleként oklevelekkel jutalmazták a gyerekeket. Az emléklapokat a Családosok Közösségének egyik alapító tagja, Krisztik Kornélia tanítónő adta át. Jó példát mutatva néhány anyuka és apuka, illetve nagyszülő is jelmezbe öltözött. A gyerekeknek külön asztalsornál terítettek, és a kicsik dicséretes módon mindvégig nagyon kulturáltan viselkedtek, akár étkezésről, akár táncmulat-

Jelmezbemutató

A gyerekek is táncra perdültek

A Gyöngyvetők néptáncosai

ságról volt szó. A három generáció nagyon jól tudott együtt mulatni. Ehhez jó alapot nyújtott a Nagyváradról érkező Happy End zenekar.

A bált a gyerekekre való tekintettel már délután 6-kor elkezdték. Mivel ebben az időpontban Tóth Attila Levente plébános éppen előkészítőt tartott azok számára, akik másnap felvették a betegek kenetét, megnyitóbeszédet Husztig Róbert káplán tartott. Kiemelte, hogy mindennek megvan az ideje egy közösség életében. Farsangkor helye van a szórakozásnak, s ennek közösségépítő jellege is van, mondta, és nagyon jó szórakozást kívánt. Később a plébános is csatlakozott „nyájához". Köszöntötte a részvevőket, köszönetet mondott a szervezőknek, és a káplánnal együtt mindvégig ottmaradtak a bálozókkal. Jó házigazdákhoz méltóan asztaltól asztalhoz járva mindenkit személyesen köszöntöttek, mindenkihez volt egy-egy jó szavuk.

Jókedvű, vidám családok, barátok gyűltek össze

A zene mellett a finom ételek is segítettek a jó hangulat kialakulásában. A tánchoz pedig az alapot a Gyöngyvetők Néptánccsoport nagycsoportja adta meg Kléh Ákos testnevelő tanár, néptáncos vezetésével. Fellépésük nagy sikert aratott, a bálozók vastapssal fejezték ki megelégedésüket. Követve a táncosok példáját, szinte mindenki a táncparkettre vonult, a kitartóbbak hajnalig járták. Korábban csak azok távoztak, akik gyerekkel érkeztek.

Hajnalig tartott a tánc

A szervezők és a városban aránylag új tisztelendők örültek annak, hogy ilyen sikeres lett a katolikus nagybál, ezért úgy döntöttek, hogy megtartva annak ökumenikus jellegét, az elkövetkező években is megrendezik a mulatságot.

Szőke Ferenc

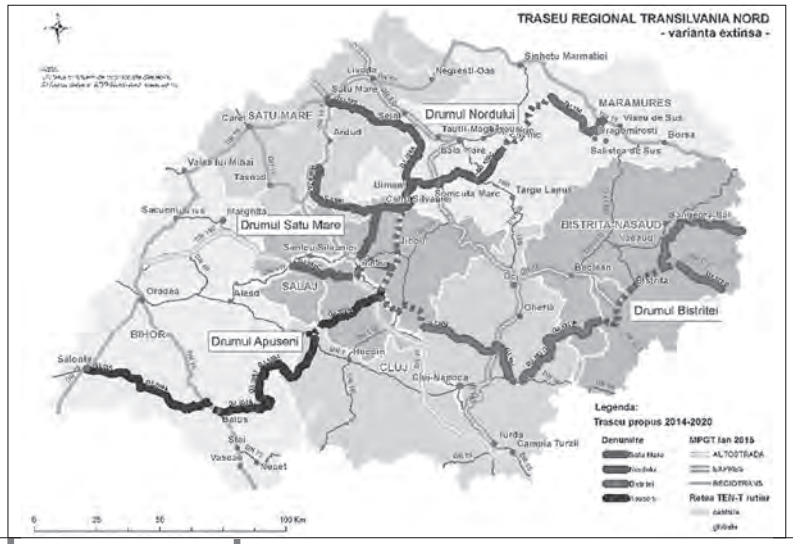
Kiépülhet a hegyvidéki turistaút

Bihar és Kolozs megye közösen pályázott európai uniós forrásra az Erdélyi-szigethegységet bejáró turistaút kiépítésére, korszerűsítésére. Az útvonal hossza nagyjából kétharmad–egyharmad arányban oszlik meg a két megye között.

Befejezték az Erdélyi-szigethegység turisztikai út két Bihar megyei szakasza felújításának június óta húzódó közbeszerzési eljárását, jelentette be a múlt hónapban **Ioan Mang**, a Bihar Megyei Tanács alelnöke. A hosszadalmas előkészítő procedúra most érkezett a tervezés és kivitelezés odaítélésének szakaszába. Amint arról honlapunkon beszámoltunk, az alelnök akkor elmondta, február 25-én aláírhatják mindkét Bihar megyei szakasz tervezési és kivitelezési szerződését, ha addig senki sem emel óvást a közbeszerzési eljárás eredménye ellen. Lapzártánkkor még nem telt le a határidő.

Mindkét útszakasz tervezését és kivitelezését a Drumuri Orăşeneşti Rt. vezette cégcsoport nyerte el, partnerek az MBS Group Kft., az Aquacons Kft. és a D'agostino Angelo Antonio Costruzioni Generali Kft. Az első, Belényestől Biharfüredig, onnan a Jád-völgyi vízgyűjtő tóig tartó szakasz 43,3 kilométer hosszú. Ennek költségeit áfa nélkül 99,8 millió lejre becsülték, a kivitelezők 84 millió lejes ajánlattal nyertek, a tervezésre 6, a kivitelezésre 36 hónapjuk lesz. A második, Jádremete és a Dregán völgye közötti szakasz 12,8 kilométer hosszú, ennek költségeit áfa nélkül 26,9 millió lejre becsülték, a győztes ajánlat 21,6 millió lej volt. A tervezésre ez esetben is hat, a kivitelezésre pedig 24 hónapjuk lesz a vállalkozóknak. A tanácsi alelnök azt is hozzátette: a költségeket eredetileg 126,7 millió lejre becsülték, a szerződések értéke ennél kevesebb, 105,6 millió lej.

Bihar és Kolozs megyei útszakaszok korszerűsítése kezdődhet el

A bejelentés kapcsán kibocsátott közleményből kiderült, hogy **Pásztor Sándor**, a Bihar Megyei Tanács RMDSZ-es elnöke hangsúlyozta: ez az eddigi legnagyobb ilyen típusú beruházása a megyei önkormányzatnak, s az Északnyugati Régió Fejlesztési Ügynökségétől nyerték el rá a finanszírozást. Az Erdélyi-szigethegység turisztikai útvonal Belényestől Jádremetéig – Biharfüreden át, majd a Jád-völgyi víztározó mentén haladva – fontos idegenforgalmi régiókat érint. Az útvonal kiépítésének harmadik szakasza lesz a Jádremetétől a Bihar–Kolozs megyehatárig, majd a Dregán völgyén át vezető részének a megépítése.

Időközben elkezdődött a Jád-völgyi víztározó völgyzáró gátjának megerősítése is. Erről Pásztor Sándor elmondta, igyekeztek összehangolni ezt a munkálatot az útépítéssel. Ahol lehet, a kivitelezés párhuzamosan zajlik majd, és ugyanarra az időszakra tervezik az átadást, teljesen új lehetőségeket kínálva így a jelentős turisztikai potenciálú vidéknek.

Pásztor Sándor kiemelte: „A most elinduló, mintegy 106 millió lej értékű infrastrukturális beruházással a térség turisztikai és gazdasági erejét növeljük. Nagyon sok turista látogat ide, és várhatóan még többen érkeznek majd, ha az utat teljesen modernizáljuk. Magyarországról szintén sokan érkeznek a Bihar-hegységbe, jelentős részük Nagyszalontánál lép be az országba, és Tenke, majd Belényes érintésével érkezik meg a hegyvidékre."

Fried Noémi Lujza

Márciustól igényelhető a mezőgazdasági támogatás

A Mezőgazdasági Kifizetési és Intervenciós Ügynökség (APIA) Bihar megyei kirendeltsége közleményben tájékoztatta a gazdákat arról, hogy március 1-től **május 15-ig** nyújthatják be az ügynökségen a mezőgazdasági támogatási kérelmeket. Arra kérik a gazdákat: a hatékonyság érdekében a számukra kiküldött meghívókban szereplő napon és órában jelenjenek meg a kirendeltségeken.

A kérelmeket a kifizetési ügynökség helyi és megyei kirendeltségein lehet benyújtani, többféle támogatásra, a területalapú mellett a fiatal gazdák, a növénytermesztéssel és állattenyésztéssel foglalkozók, a környezetbarát mezőgazdaságot művelők vagy a nehéz természeti viszonyok között gazdálkodók is kérhetnek az EU-s alapból.

Az idei kampány során a földterület nagyságáról szóló nyilatkozatot elektronikus úton kell elkészíteni az úgynevezett IPA-Online alkalmazással, a http://lpis.apia.org.ro/ oldalon. A kérvényeket az IPA-Online rendszerben a ügynökség azon alkalmazottjának jelenlétében kell majd befejezni, aki a kérvények átvételéért felelős. A kérvények lezárása előtt ellenőrzik például a parcellák digitalizált adatait, és ha a rendszer valamilyen gondot jelent, kijavítják a hibát. Ezt az eljárást alkalmazzák az állattartók esetében is, a számukra készült internetes alkalmazással.

A kifizetési ügynökség megyei székháza Nagyváradon

A gazdáknak egyetlen kérvényt kell benyújtaniuk akkor is, ha különböző településeken vagy akár különböző megyékben használnak földterületeket.

Akik több mint 50 hektárnyi területen gazdálkodnak, azoknak az ügynökség megyei kirendeltségén kell benyújtaniuk a kérvényt, azoknak pedig, akik ennél kevesebb földet használnak, a helyi kirendeltségeken. A gazdáknak a kérvény benyújtásakor igazolniuk kell, hogy a földterületeket ők használják. Azok a gazdák, akik árendába adott föld után kapnak életjáradékot, az elidegenített területre nem kérhetnek támogatást.

A gazdáknak évente igazolniuk kell azt is, hogy megfelelnek a támogatási követelményeknek, például legalább egy hektárnyi, 3 árnál nem kisebb parcellákból álló területet művelnek meg, szőlő, gyümölcsös, faiskolák stb. esetében pedig legalább 1 ár legyen a terület. Az üvegházi zöldségtermeléshez legalább 3 ár kell, nem kevesebb mint 0,03 hektáros parcellákkal.

A támogatási követelményekről a http://www.apia.org.ro/ro/materiale-de-informare-anul-2019 linken olvasható bővebben. A támogatásokkal kapcsolatos részletekről, ideértve a térképeket is, az ügynökség helyi és megyei kirendeltségein, valamint a www.apia.org.ro, a www.madr.ro és a www.pndr.ro honlapokon lehet tájékozódni.

F. N. L.

Nagy történelmi múlt, szűk jelen Telegden

Mezőtelegd egyike azoknak a Sebes-Körös menti Bihar megyei településeknek, melyek történelmi múltjáról büszkén beszélhetünk. Riportutamon a község jelenéről is tájékozódtam.

Február egyik tavaszias napján érkeztem Mezőtelegre, s amíg megtaláltuk vendéglátóm, **Erdey Zsolt** helyi tanácsos lakását, meglepetésemre mindenütt aszfaltos utcákon közlekedtünk. Később **Adrian Codrean** polgármestertől megtudtam, hogy a település majd minden utcája le van aszfaltozva. Ám mielőtt a jelenről szólnánk, tekintsünk vissza Mezőtelegd múltjára.

A település neve a telek szó -d képzős alakjából való, ezen a néven először egy 1294-es oklevél említi, egy 1572-ből származó írás Thelegdként jelöli meg. A mező előtag egy 1773-ból származó oklevélben olvasható először. Valamikor a Csanád nemzetség birtokának központja volt. Monostoros hely, a hagyomány szerint a templomosok klastroma állt itt, 1336-ben Csanád érsek a Ferenc-rendieket telepítette oda. 1503-ban Toldy János 24 arany forintért elzálogosította Telegdy Istvánnak. A reformáció alatt Telegdy Miklós és Mihály osztozkodott a kolostor vagyonán. A ferencesek 1561-ben hagyták el a klastromot. Valamikor várkastély is állt itt. A Csanád nemzetség ide települt ága e község után vette fel a Telegdy nevet. Érdemes tudni még, hogy a XIII. század elején a környéken élt a székelyek egyik csoportja, innen költöztek a későbbi Udvarhelyszék területére, ezért ott őket telegdi székelyeknek, a széket pedig Telegdiszéknek, Székelyudvarhelyet pedig Telegdnek hívták.

Az 1880-as népszámlálás 1383 lakost jegyzett fel, közülük 1022 magyar, 223 román; 672 református, 290 római katolikus, 241 ortodox. Az 1992-es népszámlálás adatai szerint Mezőtelegdnek 4040 lakosa volt, 2458 román, 1231 magyar, 285 roma; felekezeti megoszlás szerint 2378 ortodox, 865 református, 112 római katolikus, 22 görögkatolikus, 255 pünkösdista, 71 baptista. A legutóbbi, 2011-es cenzus népességben nem, de nemzetiségi megoszlásban mutat változást: a 4042 lakosból már csak mintegy 860 vallotta magát magyar-

Mezőtelegdi utcarészlet

A községháza impozáns épülete

Adrian Codrean polgármester 2008 óta tölti be a tisztséget

Erdey Zsolt helyi tanácsos, az RMDSZ körzeti szervezetének elnöke

A harmadikosok és negyedikesek tanítójukkal

nak. A polgármester azt mondta, ma mintegy 3700 lakosa van a településnek.

Kétszer volt polgármesterjelölt

Erdey Zsolt községi tanácsos kétszer is volt polgármesterjelölt az RMDSZ képviseletében. Beszélgetésünk során először ő is azt említette, hogy rendkívül nagy mértékben fogy a telegdi magyarság. Sokan költöztek el, mentek külföldre, kevés a gyerek, nagy volt az elhalálozások száma. A fogyást az is mutatja, hogy első polgármester-jelöltsége idején mintegy harminc önkéntes segítette a kampányban, a második jelölésekor ennek még a negyede sem volt már. Egyébként a 15 fős helyi tanácsban 3 RMDSZ-es van, beszélgetőtársam véleménye szerint ez megfelel a magyarság községbeli arányának. Elmondása szerint az önkormányzat a lehetősége szerint támogatja a helyi magyar intézményeket, az egyházaknak minden évben juttatnak különböző összegeket.

Hivatalosan ma csak az összlakosság mintegy 21 százaléka magyar. A legnagyobb problémának Erdey Zsolt azt tartja, hogy nincsenek munkahelyek. A fiatalok is emiatt mennek el. Pedig ez sosem jellemezte Telegdet, hiszen a már XX. század elején kőolaj-finomító és több gyár is működött itt. Azt már más forrásokból tudom, hogy Mezőtelegden az 1910-es években a következő iparvállalatok léteztek: a Bihar–Szilágyi Olajipari Rt., a Hazai Aszfalt Rt., a Magyar Aszfalt Rt., a Bihari Szénbánya és Villany Rt., a Kállai-féle téglagyár, Sátori Mór vegyi gyára, Biehm János fedéllemezgyára és a Kollár-féle kocsikenőcsgyár. Az 1920-as években ezek sora fateleppel, bútorgyárral és szeszgyárral egészült ki.

Erdey Zsolt elmondta, hogy a hajdan egyik legtöbb embert foglalkoztató bútorgyár „gyakorlatilag romokban van". Az egykori 800 munkásból mára mintegy 100 alkalmazott maradt. A többi nagyobb gyár, mint a fűrésztelep, a rendszerváltás után tönkrement. Jelenleg a MOL-nak van egy nagyobb lerakata a községben, de házigazdám elmondása szerint ott nagyon kevesen dolgoznak, no meg néhányan a Bene International cégnél. Arról elkeseredve beszélt, hogy ez a nagy múltú egykori mezőváros szinte elfelejtett, leírt község lett. Megoldást jelentene az épülő ipari park, hiszen az ide települő új cégek munkahelyeket teremtenének, s ez talán megállítaná az elvándorlást. „Talán ahhoz is hozzájárulna, hogy a földgázt is bevezessék a településre, hiszen ez az egyik kritériuma az ipari park kiépítésének is" – mondta a tanácsos.

Koppány-parti majális

Erdey Zsolt tíz éve az RMDSZ mezőtelegdi körzeti elnöke. Egy időben válságban volt a szervezet, de generációváltás után helyrejöttek. „Az a baj, hogy fogyunk, a tagság létszáma is, de megvagyunk, és a lehetőségeket kihasználva működik a szervezet" – hangzott el.

Szóba került a telegdi magyarok által szervezett, egykor nagy sikert és elismerést kiváltó rendezvény, a Koppány-parti majális. A nevét a Telegdet átszelő patakról kapta. „Az első gyakorlatilag egy kampányrendezvény része volt, akkor eldöntöttük, hogy szükség van egy olyan eseményre, amit a helyi magyarság sajátjának tekint. Nagyon jól sikerült, a főszervező az akkori alpolgármester, az RMDSZ-es Filip József volt. Az elején nagy volt az érdeklődés, 1500-2000 ember is megfordult ott, egészen a tavalyelőttig csináltuk, aztán érdeklődés hiányában abba kellett hagyni. Nem érte meg a

(folytatás a következő oldalon)

Antal Enikő és Szoboszlai-Gáspár Edit Gabriella

Filip József tanár, volt iskolaigazgató és alpolgármester

Nagy történelmi múlt, szűk jelen Telegden

(folytatás az előző oldalról)

ráfordított szervezési munkát, a ráköltött pénzt, hiszen alig száz-százötven ember jött el. A költségek is nőttek, a támogatók pedig lassan-lassan eltűntek. Kezdetben a megyei és a helyi tanács, a MOL támogatott bennünket, az utolsó években csak a megye és néhány helyi vállalkozó minimális összeggel. Az is gondot okozott, hogy sokszor rossz volt az idő, szinte végig esett, talán ez is hozzájárult ahhoz, hogy belátttuk, nem lehet tovább folytatni."

A magyar rendezvények azért nem kerültek ki végképp a község eseménynaptárából, hiszen Telegd is bekapcsolódott a Sebes-Körös menti magyar napok szervezésébe, tavaly például itt tartották a családi napokat.

Polgármesteri gondok

A mezőtelegdi polgármesteri hivatal impozáns épülete talán a legszebb a térségbeli községházák közül, oda is bekopogtunk. Adrian Codrean polgármester szívélyesen fogadott, készségesen ráállt a beszélgetésre. Ottjártunkkor őt is az országos költségvetés késedelmes elfogadása foglalkoztatta. „Gondjaink biztosan lesznek, nagyon sok kivitelezés, beruházás zajlik a községben európai uniós és kormánypénzekből, de egyelőre nem látjuk, hogyan tudjuk majd előteremteni az önrészt, ami a költségek 17-18 százalékát teszi ki" – mondta.

A műemlék református templom

Lapunk archív felvétele

Megtudtuk, hogy az ipari park létesítésén dolgoznak, az infrastruktúra kiépítése és további fejlesztések után várják a vállalatokat. A létesítmény egyelőre 9 hektáron terül el, de ha szükség lesz rá, 30 hektárra tudják növelni a területét. Már vannak jelentkezők, Belgiumból és Franciaországból érdeklődtek – jegyezte meg az elöljáró. Másik nagy beruházásuk az ivóvízvezetékek és a csatornázás kialakítása, ezt már közel tíz éve, még az első mandátuma idején elkezdték, de most is dolgoznak. Erről mi is meggyőződhettünk, több utcában is láttunk erőgépeket, munkásokat.

A polgármester elmondása szerint jól együtt tud dolgozni a helyi tanácstagokkal, külön kiemelte a magyar érdekvédelmi szervezet három tanácsosát. Zárszóként hozzáfűzte: „Mezőtelegd szép település nagyon jó emberekkel, itt évszázadok óta békében együtt élnek az emberek, nem volt soha köztük konfliktus, s ez nagy szó."

Magyar nyelvű oktatás

A helyi oktatásról beszélve is szóba került a jelentős népességfogyás. Ugyanis Adrian Codrean, amikor polgármester lett, elhatározta: a község minden diákjának szeretetcsomagot osztanak a téli ünnepekre. „Amikor a tisztséget elfoglaltam 2008-ban, 900 csomagot osztottunk ki a gyerekeknek, tavaly már csak 690-et. Tehát tíz év alatt 200 diákkal lett kevesebb" – mondta az elöljáró.

A községhez tartozó falvakban nagyrészt megszűnt mindenfajta oktatás, így Mezőtelkiből (Tilecuș), Kalotáról (Călătani), Kabaláspatakról (Bălaia), Pósalakáról (Poșoloaca) és Pusztaújlakról (Uileacul de Criș) két mikrobusszal hozzák be naponta Telegdre a diákokat. Az iskolába is ellátogattunk, és **Antal Enikő** tanítónővel, később **Szoboszlai-Gáspár Edit Gabriella** tanárnővel váltottunk néhány szót egy nagyon szépen berendezett tanteremben. Az összevont III. és IV. osztályba járó tanulókkal is találkoztunk.

A tanítónő elmondta, hogy magyarul csak Mezőtelegden oktatnak mind elemiben, mind felső tagozaton, összevont osztályokban. Az előkészítősök, elsősök és másodikosok egy osztályba járnak, a harmadikosok és negyedikesek ugyancsak egy osztályba. A felsőbb évfolyamokon hasonló a helyzet, csak a nyolcadikosok vannak külön. A magyar osztályokba összesen mintegy ötven gyerek jár, és van egy óvodás csoport is 12 kicsivel. A gyerekek telegdiek, Pósalakáról is ingázik néhány tanuló, és többen Pusztaújlakról járnak be. Azt is megtudtam, hogy a magyarul tanító pedagógusok mindegyike szakképzett, a tanárok általában a községben laknak, de egyesek Váradról ingáznak.

Az általános iskola udvar felőli része

Voltak gondok

Filip József matematika szakos tanárként 1967-ben került Nagyváradról a mezőtelegdi iskolába. Ő is ingázott egy ideig, aztán 1973-ban letelepedett a községben, ottani lakásán beszélgettünk. Ma már telegdinek érzi magát, habár sok minden vonzza még ma is Nagyváradhoz. 2008–2012 között alpolgármester volt, előtte a tanintézetet igazgatta 1990 és 2007 között. Ő is szóba hozta a település történelmi múltját, melyet többen is megírtak, először 1938-ban az akkori református lelkészük, Sass Kálmán, később Kupán Árpád és Varga Árpád.

Amikor Filip József itt kezdett tanítani, a magyar tagozaton párhuzamos osztályokat talált, és évfolyamonként egy-egy osztályt a román tagozaton. Elmondta, hogy abban az időben az iskola nagy gondja volt a roma gyerekek beiskolázása, hogy érvényt szerezzenek a tankötelezettségnek. Arról is szólt, hogy az itt végzett diákok általában váradi középiskolákban vagy szakiskolákban folytatták tanulmányaikat.

A magyarság fogyását a nyugalmazott pedagógus is szóba hozta. Jellemző a folyamat a Telegdhez tartozó két magyar falura, Pusztaújlakra és Pósalakára is. „Van úgy, hogy végigmegyek a pusztaújlaki utcán, és nem hallok magyar beszédet." Szerinte az egyháznak volna szerepe a magyarság összetartásában, főleg a református egyház igyekszik is megtenni, foglalkoznak a fiatalokkal, gyerekekkel. A teljesen felszámolt helyi ipar mellett a kisiparosokat is hiányolja Filip József: „Ma nincs Telegden egy cipész, aki megjavítaná a lábbelinket. Fájó dolgok ezek, és nem látok megoldást." Az egykori szép szüreti bálok sora is megszakadt, nincsenek táncosok, akik végigvonulnának az utcákon hívogatni.

Szólt a nagyjából másfél évtizede tapasztalható fejlődésről, a víz- és csatornahálózat kiépítéséről is. A gond csak az, hogy a munkálatokkal nagyon lassan haladnak. Szóba került a telegdi gazdák régi gondja, a Sebes-Körösön épült víztározó miatt elveszett földjükért járó kárpótlás, amit a mai napig nem kaptak meg. „Nagyon jó földeket vettek el annak idején mindenféle ellenszolgáltatás nélkül. A rendszerváltás után dossziékat állítottak össze az egykori tulajdonosoknak, de mindig találtak valami hiányt az iratokban, talán két-három ember kapott valamilyen kártérítést" – mondta Filip József.

Szépen rendbe tett játszótér a Koppány-patak partján

Évszázados templomok, világjáró Pacsirták

Szerettem volna személyesen találkozni a község református és római katolikus lelkészével is, azonban elfoglaltságuk miatt sajnos nem sikerült. Ezért csak dióhéjban néhány tudnivaló. Információim szerint Vilcsek Ferenc plébános magyar és szlovák nyelven misézik. A római katolikus templom 1757–1759 között épült, tornya 1792-ben készült el, 1864-ben bővítették, 1994-ben felújították.

Szoboszlai-Gáspár István lelkipásztor küldött néhány adatot a református egyházközségről: a gyülekezet lélekszáma 480; a templomlátogatás átlagosan 15 százalékos, természetesen az ünnepi alkalmakkor ennek a többszöröse. Évente két-három esküvő és ugyanennyi keresztelés mellett 12-15 temetés van. Sajnos a konfirmandusok száma is csökken, a pár évvel ezelőtti 6-8-hoz képest idén ketten vannak, jövőre pedig egy sem lesz.

A lelkész 2002. november 1-én kezdte a szolgálatot a Mezőtelegdi Református Egyházközségben. A ma is használt istenháza az 1500-as években, román kori alapokra épült templomból lett kialakítva, bővítve. Egyik falán magyar szent királyokat ábrázoló festményeket tártak fel. Tekintélyes méretű tornya 1792-ben épült. A műemlék épületről a www.muemlekem.hu honlap ad részletes leírást.

A tiszteletes és főleg a felesége, Szoboszlai-Gáspár Edit szívének kedves a Pacsirták Néptáncegyüttessel való foglalkozás. Az együttes 2003-ban alakult mint a Mezőtelegd és környéke fiataljait összefogó, számukra az autentikus népi kultúrát bemutató, velük megismertető csoport, a néhai Nagy Albert szegedi oktató-koreográfus-etnográfus szakmai irányításával. Az elmúlt 15 év alatt a csoport munkája átfogta a teljes Sebes-Körös mentét. Jelen-

(folytatás a következő oldalon)

Nagyszalontai festőművészt díjaztak

Köteles Róbert Pál nagyszalontai képzőművész nemrégiben megkapta az Erdélyi Magyar Kortárs Kultúráért díjat. A jeles kitüntetés kapcsán többek között gyermekkoráról is kérdeztük az alkotót.

Köteles Róbert Pál, Nagyszalonta elismert alkotója

Már középiskolásként részt vett alkotásaival csoportos kiállításokon Köteles Róbert Pál, például Aradon, Németországban. Családjában korábban is voltak hobbifestők, mint például a nagynénje, Ladányi Éva. A középiskola után az egyetem következett a tehetséges fiatal számára, 1998-ban sikeresen be is fejezte. A Temesvári Nyugati Egyetem Képzőművészeti Karán, festészet szakon diplomázott. Első önálló kiállítása Bukarestben volt 2005-ben.

– Mikor vett először a kezébe palettát és ecsetet?

– Apukám 6 vagy 7 éves koromban vett egy újságot, ebből másolgattam Mickey egeres rajzokat. Arra törekedtem, hogy minél jobban hasonlítson az a másolat az eredetire. Nem hagytam magam, ezzel kezdődött a festészet iránti szenvedélyem.

– Milyen stílusirányzatot képvisel?

Nagy történelmi múlt, szűk jelen Telegden

(folytatás az előző oldalról)

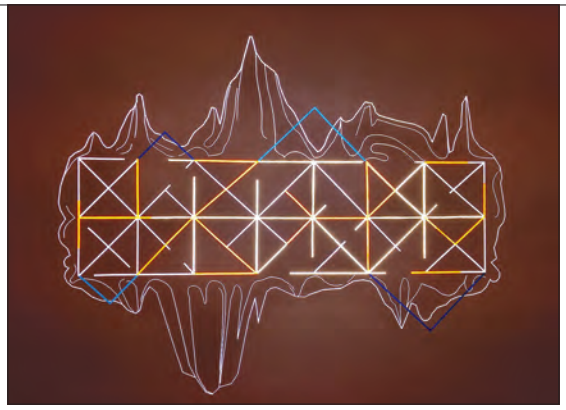
leg két csoportban közel 50 gyermek és fiatal tagja van az együttesnek Élesdről, Örvéndről, Pusztaújlakról, Mezőtelkiből, Nagyváradról és helyből. Hetente tartják a próbákat. A Magyar Kultúráért díjjal kitüntetett Pacsirták számos hazai és külföldi színpadon (Törökország, Görögország, Svájc, Magyarország) sikert aratott. Vezetőjük Szoboszlai-Gáspár Edit, művészeti irányítójuk és koreográfusuk Gombos András.

Emlékeztünk

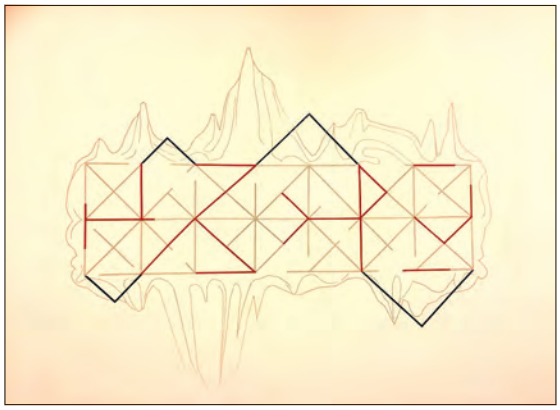
Majdnem fél napot töltöttem a Sebes-Körös menti településen, s a fent említetteken kívül másokkal, ismerősökkel is találkoztam. Felidéztük velük az egykor neves helyi focicsapatot is, hiszen több játékos került innen magasabb osztályokba, mint a Lukács testvérek, Velkó József, Szilágyi Gazsi (Pusztaújlakról) és mások. Kísérőmmel, Erdey Zsolttal a labdarúgópályát is megtekintettük, a mellette lévő felújított klubbal. Minden a legnagyobb rendben volt, a pálya elkerítve, a gyepszőnyeg kitűnő. A telegdi focisták jelenleg a megyei második ligában játszanak. Erdey Zsolt elmondta, hogy nem is tudnának magasabb szinten játszani, mivel az már nagy költségekkel jár, az önkormányzat és a csapatot támogató vállalkozó már nem tudná finanszírozni.

Ha nem is tudtam mindenkivel beszélni, aki többet mondhatott volna a településről, úgy érzem, sikerült képet nyújtanom Mezőtelegdről, s az elmondottakból néha kicsengő borúlátás ellenére úgy vélem, van jövője.

Dérer Ferenc

Egy és ugyanazon alkotás különböző fényviszonyokban...

megváltoztatja a színét. Ez a kép jelenleg az Anca Poteraşu Galériában látható

– Azt mondják, hogy úgynevezett konceptuális festőművész vagyok, mivel mindig megszületik bennem egy olyan gondolat, ami inspirálja az alkotási folyamatomat. Mindig megtalál egy olyan ötlet, intuíció, amit követek az alkotás során.

– Melyik művére a legbüszkébb?

– Minden művem, ami az elképzelésemnek megfelelően sikerült, különös lelki örömöt adott és ad. Büszke igazából a kiállításokon vagyok, hiszen ekkor tudom átadni az alkotásaimat szemtől szembe a közönségnek.

– Hogyan képzeljük el az alkotás folyamatát? Mi zajlik önben festés közben? Milyen érzéssel tölti el maga az alkotás?

– Nem a környezetből nyerem az inspirációt, hanem az alkotásaim nagy részében megjelenő rácsszerkezetekben lévő lehetőségeknek köszönhetően. Ez az adott felület felosztásával jön létre. Egy négyzetet osztok fel négy irányban, amit aztán ugyanígy folytatok, míg a felosztás szinte apró darabokra szedi szét a felületet.

– Milyen érzés volt megkapni az Erdélyi Magyar Kortárs Kultúráért díjat?

– Lámpalázas voltam. Nem számítottam rá, és nagyon nagy meglepetés volt számomra. Nagyon büszke vagyok rá, hogy ezzel a díjjal jutalmazták a munkásságomat. A díjátadó nagyon színvonalasan volt megszervezve. A laudációmat a Temesváron élő műkritikus és helytörténész, Szekernyés János írta, ő a Romániai Képzőművészek Szövetsége temesvári fiókjának elnöke.

– Hol találkozhatunk az ön munkáival legközelebb?

– Jelenleg két alkotásom van Bukarestben csoportos kiállításon, az egyik a Kortárs Képzőművészeti Múzeum (Muzeul de Artă Recentă) időszakos tárlatán, a másik az Anca Poteraşu Galériában.

– Mi a kedvenc szabadidős foglalkozása?

– Lett mostanában egy új hobbim: órákat szedek szét, javítok meg és rakok össze. Az órák egy bizonyos részét tűzzománccal befedem, így személyesebbé alakítom őket.

– Végezetül mit vár ettől az esztendőtől?

– Mint ahogy ez a díj is kellemes meglepetésként ért, remélem, az év további része is kellemes meglepetéseket tartogat számomra. Konkrét elvárásom nincs, bízom benne, hogy minden a lehető legjobban alakul az életemben.

Balázs Anita

Kelemen Hunor, az RMDSZ szövetségi elnöke adta át az Erdélyi Magyar Kortárs Kultúráért díjat

A nagyváradi Szigligeti Színház márciusi műsora

Változatos repertoárral és két bemutatóval várja közönségét a nagyváradi teátrum márciusban.

14., csütörtök 13 óra, Árkádia stúdióterem: *Toldi;*
14., csütörtök 19 óra, Szigligeti Színház: *Népek tengere;*
16., szombat 11 óra, Árkádia stúdióterem: *Kezeslábas;*
16., szombat 17 óra, Szigligeti Stúdió: *Apátlanul;*
21., csütörtök 19 óra, Szigligeti Stúdió: *Bányavirág;*
22., péntek 19 óra, Szigligeti Stúdió: *Bányavakság;*
30., szombat 11 óra, Árkádia színpad: *Túl a Maszat-hegyen;*
30., szombat 19 óra, Szigligeti Stúdió: *Catullus* – bemutató;
31., vasárnap 19 óra, Szigligeti Stúdió: *Catullus.*

Kész a beiskolázási terv

A tanügyminisztériumnak márciusban kell jóváhagynia a 2019/2020-as tanév beiskolázási terveit. Arról, hogy Biharban hány osztály indul idén ősztől, Kéry Hajnal megyei főtanfelügyelő-helyettes tájékoztatott.

Kéry Hajnal megyei főtanfelügyelő-helyettes

A beiskolázási tervben a tavalyival azonos számú osztály indítását kérték, iskolákat nem fenyeget a megszűnés veszélye, az azonban elképzelhető, hogy olyan helyeken, ahol kevés a gyermek, legrosszabb esetben összevont osztályokat indítanak – mondta a főtanfelügyelő-helyettes. Kevés gyermek van például Élesd környékén vagy a Belényesi-medencében, de a beiskolázási tervben egyelőre ott sem vontak össze osztályokat. A szakminisztériumnak március folyamán el kell küldenie vagy a beiskolázási terv jóváhagyását, vagy a módosításokat, majd megjelenik az a füzet, amely tartalmazza a kilencedikeseknek jóváhagyott szakokat.

A beiratkozás először az előkészítő osztályokba kezdődik el, utána az óvodákba, majd amikor véget ér a tanév, az V. osztályba, és rögtön a nyolcadikosok vizsgája utána IX.-be is be lehet iratkozni. A szakiskolákba viszont még a vizsgák előtt be lehet iratkozni, sőt nem is alapfeltétel, hogy a vizsgák sikerüljenek. A szakiskolák túljelentkezés esetén helyi szinten szervezhetnek valamilyen képességfelmérő vizsgát, tájékoztatott Kéry Hajnal.

Többen tanulnak a Bonitasban

A Bonitas Magyar Speciális Oktatási Központot három éve hozták létre, ez az egyetlen egy speciális oktatási intézmény tanít magyarul diákokat, három helyszínen: Nagyvárad mellett Érmihályfalván és Nagyszalontán. „A három városban az iskola elindításakor 96 diákunk volt, jelenleg 145 diákkal számol a beiskolázási terv, tehát látszik, hogy valós igényt elégít ki a Bonitas” – nyilatkozta Kéry Hajnal. Hozzátette: ez az iskola a jövőben valószínűleg még bővülni fog.

A beiskolázási terv szerint 174 magyar nyelvű óvodai csoportot szeretnének indítani, ezek összesen 3376 gyermek befogadására képesek, közöttük vannak vegyes csoportok is. Az elemi oktatásban 334 magyar osztály indul, ami összesen 6176 diák befogadására képes, ezek közül 67 az előkészítő osztály 1352 diák számára. Lesznek összevont elemi osztályok is.

„Ha összehasonlítjuk a számokat, észrevehetjük, hogy a Bihar megyei összdiáklétszámhoz képest az elemi oktatásban a magyar diákok számaránya több mint 21 százalék, ha pedig megnézzük az óvodában a számarányokat, jelen pillanatban nem érjük el a 20 százalékot, de már közel vagyunk hozzá. Ha visszamegyünk 2010-be, az óvodai oktatásban lévő gyermekek aránya 16 százaléknál kevesebb volt. Azóta a magyar óvodai csoportok számát meg tudunk növelni, a magyar gyermekeket be tudtuk iskolázni magyar óvodába, azaz a gyermekeket nem kellett román óvodába íratni, vagy nem maradtak óvodai oktatás nélkül. El kellene még érnünk az elemi oktatásban ma megmutatkozó arányt, tehát van 1,5 százalékos növekedési lehetőségünk ezen a téren” – fejtette ki a főtanfelügyelő-helyettes.

Gimnázium és szakoktatás

A gimnázium alsó tagozatán, azaz az V–VIII. osztályban a magyar diákok aránya 21 százalék fölötti a megyében, 256 osztály indításával 4894 diák befogadására készülnek. Ezekből 66 lesz ötödik osztály (ezek között is vannak összevont osztályok), 1342 diákkal. Kéry Hajnal megjegyezte: itt már egyszerűbb tervezni, mert tudják, hány tanuló végzi el a negyedik osztályt.

Az elméleti és szakközépiskolákban nappali tagozaton 105 osztály indul összesen, ezekben 2581 diák tanulhat, IX. osztály 25 lesz, egyenként 28 diák befogadásával. Mindenütt megmaradtak a középiskolai osztályok, a Művészeti Líceum idén is két osztályt szándékozik indítani, mint tavaly. Esti tagozaton egy IX. osztály indul Borson; jelenleg összesen tíz esti osztály működik.

A szakiskolákban csak nappali tagozat van, 39 osztály szerepel a beiskolázási tervben, ezek 973 diák befogadására alkalmasak, IX. osztály 16 lesz. Változás történik Margittán – amint erről korábban lapunkban is olvashattak. Ott a Horváth János Elméleti Líceumban hároméves szakoktatást is elindítanak, a kágyai iskolában pedig, mivel egyre több szakot próbálnak felvenni, úgynevezett fél osztályok is indulnak.

Duális képzésben négy IX. osztály indul a következő szakmákban: turizmus, autószerelő, lakatos, hegesztő. Ezek Borson, Nagykágyán és Nagyváradon a Traian Vuia Líceumban működnek majd. A duális oktatást menet közben is át lehet alakítani, ha van rá igény a cégek részéről. Jelenleg 7,25 osztály szerepel a beiskolázási tervben, tudtuk meg a főtanfelügyelő-helyettestől.

A Bihar Megyei Tanfelügyelőség Szaniszló (ma M. Eminescu) utcai épülete

Kilencedikben kevesebben folytatják

A diákok számának változásairól megtudtuk, hogy elég nehéz megbecsülni, hány magyar nyolcadikos választja majd a román nyelvű osztályokat. Látszik a nagy létszámcsökkenés VIII. vége után, ennek azonban több oka is lehet – magyarázta Kéry Hajnal.

Az előkészítő osztályokban mindig több diák van, mint ahányan elvégezték az óvodai nagycsoportot, IV.-ből V.-be pedig minimális, 0,3-0,4 százalékos csökkenést regisztrálnak. Nem biztos, hogy a hiányzó diákok román tagozatra mennek, mert nagyon közel van a határ, magyarországi iskolába is átírathatók a gyermekek. Nyolcadik és kilencedik osztály között azonban mintegy kétszáz diák „elvész".

A beiskolázási tervet általában az 1200-as létszám körülire készítik, de IX.-be közel ezer diákot sikerül beiskolázni. Kéry Hajnal szerint ennek is több oka van, például a roma közösségekben vagy mélyszegénységben élő gyermekek egy része nem tanul tovább. Azért is próbálják Kágyán a szakoktatást erősíteni, mert a környéken élő roma gyermekeket szakoktatásba könnyebben be tudják vonni, mint középiskolaiba. A határ közelsége óhatatlanul oda vezet, hogy egyes diákok már kilencediktől külföldön tanulnak tovább.

A főtanfelügyelő-helyettes elmondta még, hogy megyénkben felkészült pedagóguskar van, tagjai ellátják az oktatási feladatokat. Nagyon kevés az olyan szak, amit nem tudnak magyarul tanítani, egy fájó hiány például a magyar nyelvű sportoktatás. Sportlíceumi osztály csak román nyelven működik, mert kevés a magyarul is tanítani tudó sporttanár. Néhány területen pedagógushiány mutatkozik, jellemzően reál tantárgyakban, mivel például a fizika, kémia, informatika és matematika szakos tanárokat elszippantja az ipar. Néhány éve nagy hiány volt magyar nyelv és irodalom szakos tanárokból, de ez megváltozott, nagyon kevés nyugdíjas tanárnak kell még dolgoznia emiatt a megyében.

Fried Noémi Lujza

Külföldön is elismerik tehetségét

Papp Gábor margittai festőművész neve város- és megyeszerte ismert és elismert, de egyre ismertebbé válik országosan is, az anyaországban és Európa magyarlakta vidékein egyaránt. Legutóbbi kiállítását idén februárban a debreceni Méliusz Juhász Péter Könyvtár Benedek Elekről elnevezett fiókkönyvtárában csodálhatták meg a művészetkedvelők több mint három héten át.

Papp Gábor

Kántor Béla debreceni könyvtáros régi ismerőse és tisztelője Papp Gábornak. Ismeretségük a '90-es évekre vezethető vissza, amikor még a debreceni MDF-székházban dolgozott, és ott a margittai festő több alkalommal bemutatta műveit. Legutóbb februárban Kántor Béla meghívására a Méliusz Juhász Péter Könyvtár egyik fiókegységében mutatta be alkotásait Papp Gábor. A Debreceni Egyetemen orvosi karának aulájában és könyvtárában is voltak tárlatai. Kedvelték a fiatalok, ezért ismétlődtek a meghívások. A Debreceni Kortárs Galéria állandó kiállításai, a Helyőrségi Klub és neves szállodák is teret adtak festményeinek.

Mondhatni, hogy a cívisváros képzőművészetet kedvelő közönsége előtt ismert és kedvelt lett a margittai művész. Ezt látványosan bizonyítja a legutóbbi tárlatnyitón megjelent igen tekintélyes létszámú részvevő. Papp Gábor munkásságát és a kiállított alkotásokat Csiszár Mihály, az Erdélyi Szövetségek Egyesületének elnöke, a debreceni Rotary Klub titkára méltatta. A kiállított műveken egyéb témák mellett megjelent a kolozsvári Szent

Debrecenben legutóbb kiállított alkotásainak egy része

A debreceni tárlatnyitón feleségével, leányával és Ştefan Gnandttal

Debreceni közönség – hazai erősítéssel

Hasznosnak tartja az alkotótáborokat. Itt éppen egy Sromowce Nizne-i (Lengyelország) alkalmon 2014-ben

Többféle technikával dolgozik

Mihály-templom, a nagyváradi római katolikus püspöki palota, az erdődi vár, a nagykárolyi kastély és a segesvári vár. A méltató kitért azokra a történelmi eseményekre is, melyek a festmények kapcsán jutottak eszébe. Ezáltal a megnyitó részvevői történelmi visszatekintő tanúi is lehettek.

A debreceni közönséget erősítették jelenlétükkel a Margittáról és Bihar megyéből érkezett művésztársak és barátok. Jelen volt Gavrucza Tibor, a nagyváradi Tibor Ernő galéria művészeti vezetője és Stelian Silaghi margittai festőművész. A magyarországi Pócspetriből pedig Ștefan Gnandt és Májer Zoltán képzőművészek tisztelték meg jelenlétükkel a megnyitót. A debreceniek között voltak olyanok, akik korábban Margittáról vagy Bihar megye más vidékéről települtek át, és jólesett nekik egy kis „otthoni művészetet” élvezni.

Papp Gábor művei idén nyáron a tengerentúlra is elkerülnek, hiszen a Kanadába települt Derecskei József művésztársa, régi barátja meghívta egy ottani kiállításra, s ezt ő köszönettel el is fogadta. Számára ezáltal tovább nyílik a világ, és öregbíti szülővárosa hírnevét a messze távolban is. Vándorkiállításon már bemutathatta műveit az Egyesült Államokban és Japánban.

(folytatás a következő oldalon)

Művésztársakkal egy sólyomkővári alkotótáborban

Külföldön is elismerik tehetségét

(folytatás az előző oldalról)

Termékeny és igen aktív művész Papp Gábor, minden alkalmat megragad arra, hogy dolgozhasson és tovább képezze magát. Csak tavaly kilenc alkotótáborban vett részt, és idő hiányában ugyanennyi meghívásnak nem tudott eleget tenni. Alkotó tagja volt a miskolci, a tiszapüspöki, a pócspetri (mindhárom magyarországi), a kassai, a tátralomnici, a nagymegyeri (mindhárom szlovákiai) és a montenegrói, az itthoniak közül pedig a barátkai és a micskei művésztáboroknak. Ezeket nagyon hasznos összejöveteleknek tartja, a részvevők sokat tudnak fejlődni szakmailag, hiszen a gyönyörű tájak ihletet adnak, és egymástól is sokat tanulnak.

Egy alkalommal Margittán is szerveztek képzőművészeti alkotótábort, melynek szakmai szempontból a város képzőművészei voltak a fő mozgatórugói, az anyagi fedezetet pedig pályázat útján a Pro Folk Egyesület teremtette elő. Sikeres volt a kezdeményezés, és szándékukban áll újra megrendezni.

Az a tény, hogy Margittának van képzőművészeti galériája, Papp Gábor és művésztársai kitartó munkájának is köszönhető. Első kiállításuk 1988-ban volt az akkori Pionírházban, és nagy sikert aratott. Ezen felbuzdulva kérvényeztek a Polgármesteri Hivatalban egy olyan közösségi helyet, ahol kiállítják munkáikat és esetleg alkothatnak is. Papp Gábor szinte évente megújította a kérelmet, de eredménye csak 30 év elteltével lett, amikor 2018-ban a felújított művelődési ház egy galériával bővült. Felszereléséhez ő maga is segédkezet nyújtott, a továbbiakban pedig ő lett a galéria művészeti vezetője. A létesítmény nem hever parlagon, hiszen rendszeresen kiállítják itt műveiket a helyi és más településekről, illetve országokból érkező művészek. Közöttük voltak olyanok, akik Margittáról elköltözve máshol érlelik művészetük gyümölcseit, de szívesen hazalátogatnak szülővárosukba egy-egy kiállítás erejéig. A galériában időnként helyed adnak a fotósok tárlatainak is, így újabb színfolttal bővül a kínálat.

Papp Gábor maga is fotózik, de csak hobbiból. Jelenleg azon ügyködik, hogy valahol, valahogyan kialakítsanak a város művészeinek egy műtermet, ahol alkothatnának, tanulhatnának, taníthatnának. Ugyanis szívesen adnák át tapasztalataikat a szárnyukat bontogató fiatal művészpalántáknak. Kitartását ismerve van rá esély, hogy ez megvalósuljon. Azt is szeretné elérni, hogy a városháza tanácstermében állandó kiállításuk legyen a helybeli képzőművészeknek. Javaslatára kedvező visszajelzés érkezett, így hamarosan hozzáláthat tervének kivitelezéséhez.

A kassai alkotótáborban

Papp Gábor 1963-ban született Margittán, ott végezte el az általános iskolát. Szülei felismerték tehetségét, és ötödikes korától különórára járatták Rácz Károly rajztanár-képzőművészhez, majd egy ideig Kristófi János festőművész is foglalkozott vele. Mindketten úgy látták, tehetséges festőpalántát találtak. Tanulmányait Nagyváradon folytatta a Művészeti Líceumban, de ez sajnos kormányrendelettel akkor megszűnt, ezért a temesvári Ion Vidu Képzőművészeti Líceumban fejezte be, esti tagozaton. Felvételije a képzőművészeti egyetemre nem sikerült, de nem keseredett el, autodidakta úton és sok-sok munkával képezte magát és képzi mind a mai napig. Elismertsége a bizonyíték arra, hogy sikerrel tette.

Főként olajjal dolgozik, de időnként akrillal és vízfestékkel is, alkalomadtán pedig grafikákat készít. Stílusa az évek folyamán változott. Jelenleg ötvözi a klasszikust az absztrakttal, ezt a módszert a margittaiak „Papp Gabi stílusnak" nevezték el. Felesége is a művészettel kötelezte el magát, mivel kerámiával foglalkozik, leányuk pedig szintén a festészetet választotta. Jelenleg körvonalazódik egy meghívásuk Miskolcra (Magyarország), ott az egész család együtt kiállíthatná legújabb munkáit.

Szőke Ferenc

Egy nyelvész könyvéről, de nem csak nyelvészetről

A nagyszalontai érdeklődők is megismerhették nemrégiben **Magyari Sára** *Takázás* című kötetét a Zilahy Lajos Művelődési Házban. A mintegy kéttucatnyi érdeklődőt a rendezvény házigazdája, Balázs Izolda, az Arany János Elméleti Líceum magyar szakos tanára üdvözölte.

Diákújságíróknak nyilatkozik a szerző

Tavaly novemberben a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete (MÚRE) és a Holnap Kulturális Egyesület együttműködésében megjelent kötet a Partiumi Keresztény Egyetemen oktató, Temesvárott élő szerző többnyire nyelvi tematikájú publicisztikáit, kiseszszéit tartalmazza. Az utóbbi hetekben előbb Nagyváradon mutatták be, majd Aradon és Temesváron – a mű témaadó helyszínein – is megismerhették az érdeklődők.

Szűcs László szerkesztő kérdései alapján, néhány szöveg felolvasása között **Magyari Sára** beszélt mindenekelőtt a kötetcím jelentéséről (a tóka – románul toacă – fából készült ütőhangszer, az ortodoxok nagycsütörtöktől húsvétig használják, s a szerző számára metaforikus jelentéseket kínált), román–magyar nyelvi hatásokról, nyelvi különbözőségekről és hasonlóságokról, például arról, mennyire nevezzük meg másként a különböző fájdalomtípusokat, sőt még a testrészek megnevezése között is vannak különbségek. Felidézte azt is, mi az a Máriaradna környékén termő, Mária könnye nevű gumós növény.

Magyari Sára dedikált a könyvbemutató végén

Arany János városában természetesen szóba került a passzív és az aktív szókincs használata egykor és ma. Arra is kitértek, miért nem mindig oly egyszerű egy nyelvész számára eleget tenni annak a felszólításnak, hogy „Mondja meg, hogy helyes!”

Március 1. közelsége kapcsán esett szó – s nem csupán nyelvészi megközelítésben – a márciuska (mărțișor) használatáról, elfogadottságáról vagy elutasítottságáról magyar közegben. Ennek kapcsán is kitértek a bánsági emberek együttélésének gyakorlatára a multikulturális közegben.

A bő egyórás beszélgetés végén a szerző az általa még gyermekként megismert Anavi Ádám temesvári költő emlékét idézte fel, aki 110 éve született, s tíz évvel ezelőtt, 2009. február 23-án hunyt el, néhány nappal századik születésnapja előtt.

A jó hangulatú könyvbemutató dedikálással zárult, majd az Arany János középiskola két végzőse rövid interjút készített a *Takázás* szerzőjével.

Változó időkről – mérnökszemmel

Beszélgetésünket **Erdei Ferenc** nagyváradi mérnök egy emléktárggyal kezdi: sötét alapon két műanyag dobozkában fehéres por. Nem várja meg az anyagokra vonatkozó kérdésemet, megmondja: sok szempontból az éveken át legjelentősebb nagyváradi ipari létesítménynek, a hibásan alumíniumkombinátként emlegetett timföldgyárnak az első termékei, egyik dobozban a félkész termék, az alumínium-hidroxid, a másikban az első csapolású késztermék, az alumínium-oxid (timföld).

Erdei Ferenc mérnök a timföldgyár történetének avatott ismerője

„Ez a két minta számomra relikvia" – mondja Erdei Ferenc, én pedig nem csodálkozom, hisz nemcsak addig jelentette számára az életet a timföldgyár, amíg működött, hanem még most is hozzá kötődik, mivel a tulajdonos az ő gondjaira bízta mindazt, ami megmaradt a néhai nagy jelentőségű ipari egységből. Néhány dokumentumértékű fotót olvasóinkkal is megosztott. De javaslatom szerint nem a jelenből forgattuk vissza az időt, hanem a pályaválasztással kezdtük.

– Akkoriban a legkézenfekvőbb, legbiztosabb megélhetést jelentő életpálya a mérnöki volt. Ilyen szempont szerint választotta szakmáját?

– Tulajdonképpen igen, hisz már a középiskolában mondogatták a tanáraink, hogy a mérnöki pálya nemcsak szép és kreatív, de biztonságos jövőt is jelent a vegyészet és a gépipar. Tehát természetes volt, hogy Temesvárra menjek én is villamos-gépészmérnökire. Közben már beérni látszottak azok a tervek és

Háttérben a sztatikus kemence

Kemencék és timföldsilók

Több ezer ember megélhetése függött egykor a gyártól

Kemencék bontás közben

Üzemcsarnokok bontása

elképzelések is, amelyeket az ’50-es évek végén egy nagyváradi szakemberekből álló csoport elindított azzal a feladattal, hogy térképezzék fel az egész bihari tájegység számára a fejlődés irányait. Jóval később hallottam a csoport két tagjától, Nagyvárad két híres mérnökétől, Wesselényi Tibortól és Andrásy Gyulától, hogy két szempontot kellett figyelembe venniük: a már meglévő ipari egységek fejlesztését és a kézenfekvő újdonságok bevezetését. Példaként épp a bauxitbányászatot említeném, ami már a háború idején virágzott Vaskoh és Rézbánya környékén, de a kibányászott nyersanyagot exportálták. Vaskoh környékén a márványt is feldolgozták, Váradon pedig már jelentős gépipar létezett. A szakértői csoport munkája közben további bauxitlelőhelyeket találtak Kesztegen (Chistag) és Bihardobrosdon (Dobrești), ezeket feltérképezték, és akkor merült fel, hogy helyben kellene feldolgozni, nemcsak kivinni. Eredetileg úgy akarták, hogy timföldet és alumíniumot is gyártsanak, stratégiailag nagyon fontos lett volna, de a két folyamat összekapcsolását nem engedélyezték. Kétségtelenül volt ebben logika, hisz az alumíniumgyártás nemcsak mennyiségileg nagyon áramigényes, de folyamatos és töretlen áramellátásra van szüksége, amit akkoriban itt nehezen tudtak volna szavatolni, és emiatt veszélybe került volna a gyártási folyamat. Emellett pedig az akkori időkben elképzelhetetlen volt itt, a határ közelében egy ekkora beruházás. Az 1962-es *Minisztertanácsi Határozat* értelmében ide, Váradra képzelték el a timföldgyárat, és Slatinára az alumíniumgyártást. Megkezdődött a gyár építése, a hivatalos átadást 1965. május 1-re időzítették, de már áprilisban működött. Akkoriban,

Sirályok az iszaptároló taván

A vörösiszaptárolót vizezni kell

(folytatás a következő oldalon)

Változó időkről – mérnökszemmel

(folytatás az előző oldalról)

a ’60-as évek elején fellendült Nagyváradon a vegyipar is, hiszen a lakónegyedek építéséhez és más területeken is szükség volt festékre, a mezőgazdaságban műtrágyára: a már előzőleg is működő Sintezának tehát újabb részlegei nyíltak. A megyében, Érmihályfalva és Nagyszalonta közelében nagy területen termesztettek cukorrépát, azt a leggazdaságosabb volt helyben feldolgozni: beindult a cukorgyár, később kisebb ipari egységek is, mint a Mecanica, az UAMT, a telegdi bútorgyár mellett pedig Váradon egy nagyobb kombinátot indítottak. Ezekhez az egységekhez villanyáramra és gőzre volt szükség, megépült hát az első hőerőmű is. A megye jelentősebb ipari egységeinél maradva: híres volt a feketeerdői üveggyár, a nagyszabású építkezéseket ellátó élesdi cementgyár, ott egy kemence egy nap alatt 800 tonna cementet gyártott. Érdekességként mondom, hogy egy alkalommal, amikor Élesden az egyik kemence előkészítő munkái megakadtak, azt a kemencét felszerelték nálunk, a timföldgyárban, mert hozzánk nem érkezett meg időben a megígért kemence. S akkor még az élelmiszeripart nem is említettem, pedig ugyanebben az időben vált ismertté a mihályfalvi Arovit konzervgyár és a szalontai szalámigyár.

– *A híres uránkitermelésről sem beszéltünk még, vagy ez még mindig titok?*

– Nem, dehogy. Hisz már a háború idején a németek is tudtak az uránkészletekről, csak nem volt idejük megindítani a bányászatát, aztán az oroszok megtették. Uránt és molibdént bányásztak és vitték ki az országból. A munkások helybeliek voltak, a vezetők oroszok. Gyerekkori emlékeim fűződnek az uránkivitelhez, mivel apámnak Köröstárkány mellett volt földje, és onnan épp le lehetett látni a vasútvonalhoz. Naponta legalább egy szállítmány elhaladt, de inkább kettő. Mindig ugyanolyan alakulatban: elöl, a mozdony után egy őrvagon, majd a fehérre festett uránszállító vagonok és végül egy másik őrvagon. Mindig nappal szállítottak, és ha épp kint voltunk a földön, apám mindig azt mondta: nézd meg, fiam, ott viszik el tőlünk a kincseinket. Másik emlék, hogy apám mindig tudta, mikor fog fütyölni a mozdony a Szedres és Belényes közötti bakterháznál. Nem értettem, honnan ez a tudománya, mígnem elmagyarázta: amikor meglátta a mozdonyból felszálló füstöt, tudta, hogy mindjárt elér hozzánk a füttyszó hangja is.

A váradi timföldgyár legelső termékeit őrző relikvia

– *Közben egy kissé előreszaladtunk, és nem kérdeztem, hogy az egyetem elvégzése után azonnal Váradra került-e.*

– Nem azonnal, mivel az utolsó egyetemi év előtti vakációban úgynevezett tanulmányi kirándulásra mentünk, Fogarason is jártunk, és nekem nagyon megtetszett a város. Úgyhogy amikor 1974 végeztem, és a választható helyek között a fogarasi vegyi kombinát számára dolgozó gépgyár is szerepelt, azt választottam. Sokat dolgoztunk a nagyváradi timföldgyárnak is, főmérnökünk a váradi gyár igazgatójának a sógora volt. Találkoztunk Fogarason, felmerült, hogy esetleg jöhetnék haza is, másfél év után pedig, 1976. szeptember 1-től már itt dolgoztam, Nagyváradon.

– *Pontos számokat természetesen nem tudtunk, de emlékszem, hogy akkoriban a városban úgy emlegették a gyárat, mint igazi mamutvállalatot. Mennyiben állja meg a helyét mai körülmények közt is ez a jelző?*

– Mindenképpen. 1974-ben volt a maximális létszám, 1450 fő, de valójában nem is az alkalmazottak száma a beszédes, hanem a termelés. A timföldgyár 1988-ban érte el a csúcstermelést 240 000 tonna timfölddel. Vá-

radon a kohászatnak nem igazán volt hagyománya, ezért az ország különböző részeiből hoztak szakembereket, Vaskohról, Resicáról, a békási cementgyárból, a dicsőszentmártoni karbidgyárból.

– S a csúcs után jött az 1990-es váltás, a zuhanórepülés kezdete, az ipar tönkretétele mind helyileg, mind országszerte. Nem lehetett volna mégis menteni a menthetőt?

– Kétségtelen, hogy az országban is, a megyében is túl volt méretezve az ipar az államadósság visszafizetése miatt, esetünkben viszont még a technológiai lemaradás is fennállt. Mi az 1890-es években elindított Bayer-technológia alapján, a háromfázisos menet szerint dolgoztunk, vagyis a bauxit–timföld–alumínium gyártási menetet követve. Az 1960-as években már modernebb technológiák voltak, de a háború végén az oroszok leszerelték a német gyárakat, így nekünk a régebbi technológia állt rendelkezésünkre. Pénz pedig az újakra nem volt. Mindennek a tetejébe '90-ben, az „új idők szellemében" a szigorú, igényes gyárvezetőket menesztették, a munkafegyelem nagyon meglazult, ráadásul eleinte sokan éltek a hirtelen bevezetett gyors nyugdíjazás lehetőségével, két-három éven belül elszabadultak az árak, úgyhogy biztos lett a gyár hamarosan bekövetkező halála. Felmerült ugyan a túlélési lehetőség, ugyanis a világon harmadik egységként mi kezdtünk tabuláris, vagyis lemezes kristályszerkezetű timföldet gyártani, amit az űrhajózásban használtak. A gyártás indulásakor 20 000 tonnára tervezték a termelést, de csak maximum 4000 tonnát értünk el, mert semmilyen új berendezést nem lehetett behozni, a régi felszerelések miatt viszont nagyon erős volt a vasszennyeződés, holott az anyag kívánt tisztasága 99,9 százalékos lett volna. 1990 után a japán Toyota cég vezetősége hozott egy különleges törő berendezést Új-Zélandról, egymillió dollárnyi kölcsönre. Ez a részleg beindult ismét, de a régi gyár már nem ment. Az akkori kaotikus árviszonyokra példaként csak azt említeném, hogy Ausztráliából Konstancáig a bauxit tonnájának szállítása kevesebb volt, mint Konstancától Váradig. Vagyis ez is befulladt, és 2000-ben sor került a gyár elárverezésére. A Toyota képviselője hajlandó lett volna ötmillió dollárért megvenni, de a másik versenyző, egy moldáv–román vállalkozás felsrófolta 10 millióra, és ők nyertek. Alig három hónap múlva viszont átpasszolták a gyárat az oroszoknak, 2000 végén újraindult a munka, 2002-ig tartott, két évre újból leálltunk, majd 2004-től ismét beindult, ám 2006-ban végleg leállt. Az emberek megkapták a végkielégítést, én maradtam „megőrzőnek", mert az orosz tulajdonos szerint én voltam képes a legelvszerűbben betartani az állagmegőrző stratégiát. Ez mindenekelőtt a lebontást és az értékesítést jelentette, hisz amit tudtunk, eladtunk – gépeket Ajkára és Indiába is, sok mindent pedig ócskavasnak. Két ülepítőnk volt, az egyik 40 hektáron 3 millió tonna vörös iszappal, a másik 38 hektáron 2,9 millió tonnával. Nem veszélyesek, mert bár pénz hiányában nem sikerült a legszakszerűbben lefedni, de beszéltem a cukorgyárral, és a répáról lemosott agyagos földet odaküldték. Gátszakadás nem fordulhat elő, hisz egykori kavicsbányában van a tárolás, mostanra pedig a cukorgyári földnek köszönhetően vékony talajréteg fedi, sőt már kisebb fák is nőnek rajta. Az egyik ülepítőt megvette az élesdi Fibrocim, az azbeszt és más veszélyes anyagok semlegesítésére szakosodott vállalat, a terület viszont a város tulajdonában maradt, a másik iszaptárolót a területtel együtt egy másik vállalat vette meg. Mindkettőnek elkészítették a környezetbarát hasznosítási tervét, az egyikre napelemgyárat gondolnak telepíteni. Több vállalkozás próbált az iszapból vasat kivonni, de nem volt rentábilis. Ezzel kapcsolatban is mondanék egy érdekességet: a '80-as években egy német vállalkozás meg akarta venni az iszapot, de amikor kiderült, hogy vasat vonnának ki belőle, a mieink visszaléptek, hogy akkor majd inkább mi vonjuk ki. Semmi sem lett belőle. A lényeg, hogy nem veszélyforrás a két ülepítő, semmi törtvénytelenség nem történt, de nehéz épületeket nem lehet odaépíteni. Állítólag különleges cementek gyártásához majd újramossák a talajt. Most tehát itt tartunk.

– Befejezésül visszatérnék a kezdő kérdéshez, a mérnöki szakma „kelendőségéhez". Ez érezhetően változott az eltelt évtizedek alatt, de mit jelent, hogy egyre kevesebb fiatal mérnök van a szakmában?

– Röviden annyit mondhatok, hogy nagy mérnökhiányt. Az igaz, hogy a '90 előtti iparosítás országos viszonylatban is alaposan csökkent, de az élet nem áll meg, és ipari termelés nélkül érdemben nem léphet előre egy ország sem. Úgyhogy talán ismét népszerű lehet majd valamikor mérnöknek lenni.

Molnár Judit

A fény útját követi

A magyar kultúra napjához kapcsolódva nyílt kiállítása Gombos Ferenc fotóművésznek és az általa vezetett fotóklub tagjainak – Csányiné Jenesel Magdolna, Erdélyi Sándor, Papp Csaba, Pappné Hudák Magdolna – a berettyóújfalui Bella Costa étteremben. A megnyitón az ártándi származású Kozák Albert fotográfus értékelte a munkákat. A nyugalmazott fotóriporterrel – akit a fény sohasem hagyott cserben – a vernisszázs előtt beszélgettünk életéről, terveiről és a vidékhez való kötődéséről. Néhány képét is megosztotta olvasóinkkal.

Kisbojtár. A kihajtási ünnepség lasszóversenyének legfiatalabb tagja (2018, Hajdúnánás)

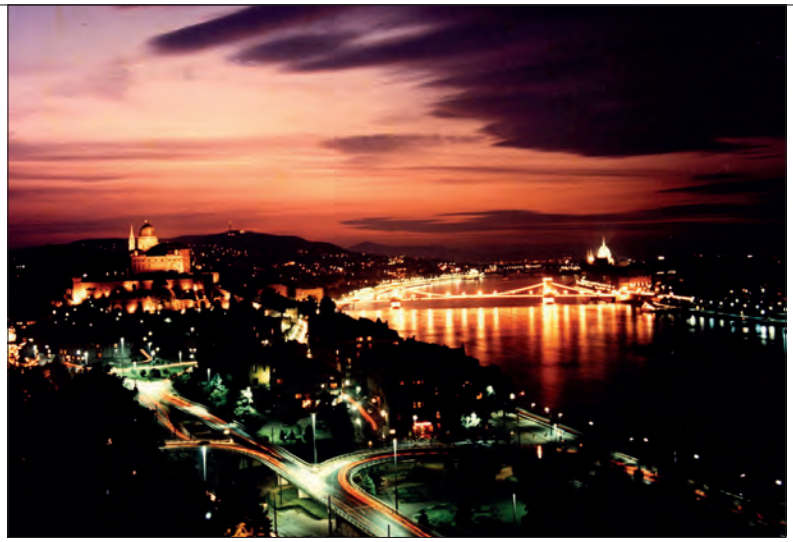
– Ártándon születtem 1946. január 27-én, és serdülőkoromig alig húsz kilométeres körzetben ismerkedtem a világgal. Már négyesztendős koromban kapcsolatba kerültem a képekkel, amikor a volt jegyző felesége, aki a szomszédunkban lakott, kezembe adott 50 képeslapot. Ezeken hegyek, városok, tájak, évszakok váltakoztak, teljesen lenyűgözött. Persze jó időben láttam én magam is a kéklő bihari hegyeket, de csak messzitől. A határon túlra csak 19 éves koromban sikerült eljutnom egy kétnapos szervezett utazáson. Aztán egyszer próbálkoztam kerékpárral. Az egynapos túrán egészen Élesdig jutottam, de alig bírtam visszatekerni Kisszántóig a nagybátyámhoz. Már gyerekkoromban érdekelt a fotográfia. Nem volt fényképezőgépem, de azt játszottam, hogy van. Az ujjaimmal nézőkét formáltam, és úgy tettem, mintha exponálnék. Másnapra megrajzoltam a portét papírra, amit aztán pénzért értékesítettem. Aztán a bátyám alkotmány-könyvében nézegettem a fotókat Budapestről, de csak középiskolás koromban láttam meg a fővárosunkat. Meg is lepődtem a szürkeségén. Ám azóta sok minden történt, s most a világ egyik legszebb fényű városának tartom. Nekem ablak volt a világra az 1953-ban megjelenő *Szabad Föld Képes Vasárnapja*, és ezt 1956. október 20-ig gyűjtöttem a benne található fotók miatt. Ebben benne volt minden, amit Magyarországról és a világról tudni kellett. A szlovéniai Bledi-tóról láttam benne egy sorozatot, s akkor megfogadtam, hogy ide fogok menni nászútra, ha eljön az ideje. Meg is tartottam a szavam, odamentünk.

– Minek köszönhető, hogy a fotózás lett az élethivatása?

Kozák Albert fotográfus

Fotó: Gombos Ferenc

Esti Budapest (1974)

– Húszéves koromig nem is nagyon vettem gépet a kezembe, inkább csak magamról készítettem fotót, megértve, hogy a fotódokumentáció a legnagyobb dolog a világon. A mai napig nem érzem magam művésznek, hanem csak fotóriporternek, mert végül is az lettem. Mezőgazdasági végzettségem ellenére nem éreztem elhivatottságot, hogy az agrárvilágban dolgozzam… Egy fotókiállításon hallottam, hogy mezőgazdasági végzettségű fotóriportert keresnek a Magyar Távirati Iroda (MTI) Fotó Szerkesztőségébe. Arra gondoltam, hogy engem a Jóisten is annak teremtett, még akkor is, ha csak egy szovjet Zenit gépem van. Ez részemről olyan volt, mintha egy tanyasi gyerek, aki szeret focizni, jelentkezne a szövetségi kapitánynál, hogy magyar válogatott szeretne lenni… Tudásom a legalacsonyabb szintű amatőr színvonalat sem érte el. Várakoztatott a rovatvezető, közben néztem az asztalán a fotókat, és azt gondoltam, hogy ilyeneket én is tudnék készíteni. Kérdezte a főnök, hogy végeztem-e már, és hoztam-e képet. Mondtam, majd májusban államvizsgázom, és bevallottam, hogy azért nem hoztam képeket, mert nincsenek. Köszönettel tartozom Bogár Lajos szerkesztőmnek, aki meglátta bennem az alkotni vágyó, lentről jövő parasztfiút, s azzal biztatott, hogy csak önmagamat adjam. Nagy nehezen összehoztam tíz képet. Volt közte ártándi meg olyan, amin villámok voltak, elég gyenge felhozatal, de így is behívtak. Kezembe adtak egy Rolleiflexet, egy olyan fényképezőgépet, amilyet még életemben sohasem láttam. Megkértem egy fotóst, segítsen, mert nem tudom befűzni a filmet, majdnem faképnél hagyott… Amikor először küldtek zsánerképeket készíteni, azt sem tudtam, mi az, de szégyelltem megkérdezni. Arra gondoltam, hogy készítek néhány fotót, hátha lesz közte zsáner is. Felmentem egy hajóra, ott több felvételt is készítettem, és az egyiket másnap ki is jelölte a főnök. Ezt a fotómat elküldtem egy nemzetközi ifjúsági pályázatra

Ártándi ősz (2016)

Hajnali tükröződés (1981, kecskeméti tanyavilág)

Hortobágyi szobrok (2017)

(folytatás a következő oldalon)

A fény útját követi

(folytatás az előző oldalról)

a bevonulásom előtt, és bronzérmet nyertem vele. Akkor még nem gondoltam arra, hogy a következő évtizedekben több száz hazai és nemzetközi fotókiállításon veszek részt eredményesen… Az első hónap azonban nem sikerült. Sokszor nem tudtam eleget tenni az elvárásoknak, el akartak küldeni. Könyörögtem, hogy ne tegyenek ilyet, adjanak még két hetet. Eszembe jutott az ártándi emlékvilág. A főnök javasolta, hogy menjek el Bogyiszlóra, a Sárközbe, ahol az öccse tanácstitkár. Ott aztán minden volt: esküvő, temetés, villámlás, még ladikozni is megtanultam a falut ölelő holtágon. Negyven tekercs filmet készítettem, többet, mint Vigovszki Feri, aki Kádár moszkvai látogatását fényképezte. Azután már maradhattam.

– *A katonaság után már zökkenőmentes volt az életpályája?*

– Amikor bevittek katonának, letagadtam, hogy tudok fényképezni, mert elvittek volna egy miskolci ezredhez. Így aztán rádiós lettem, de legalább ezt is megtanultam. 1970-ben jeleztem a szerkesztőségben, hogy számíthatnak rám, mert hamarosan leszerelek. Visszamentem az alakulathoz, ahol azt mondták, a híradósok nem szerelhetnek le, mert települ a század máshová. Hú, teljesen kétségbeestem, mert jelentkeztem a Magyar Újságírók Országos Szövetségének kétéves újságíró-fotóriporteri iskolájába is! Gondoltam egy merészet, és megkértem az írnokot, vigye fel az őrnagynak a katonakönyvemet a többiekével együtt, és az ezredparancsnok az én kartonomat is aláírta. Csak az a 151 cm magas őrmester nem tudta a mai napig feldolgozni, hogy a híradósok nem szerelhetnek le, és én mégis hazamehetek… Leszerelésem után visszamentem az MTI-hez, és a következő 15 esztendő alatt több mint 2 000 000 kilométert tettem meg, közel 2000 településre jutottam el. Én voltam a legszabadabb ember az országban. Egyszer a gemenci erdőbe mentem, kérdezte Parti Pista bácsi, a fővadász, nem akarok-e enni Kádár csabai kolbászából, mert a früstök ott maradt az asztalon, akkor ment vissza a főtitkár a vadászatból a fővárosba. Így aztán elmondhatom, hogy a Kádár kolbászából is ettem… A nagyvilágot kevésbé ismerem, de mindenért kárpótolt Magyarország. Elsősorban a vidék ismerőjének tartom magamat, de érzelmileg szorosan kötődöm a műemlékekhez, az építészethez. Szüntelenül keresem a megismételhetetlen pillanatokat, a néphagyományok megörökítésével pedig szívesen idézem a múltat. Az MTI-nél töltöttem a legtöbb időt, de öt évig a *Képes Újságnál* is dolgoztam. Ha nem vállalkozóként fejezem be az aktív éveket, talán a nyugdíjam is több lenne.

– *Azt írja egy korai bemutatkozójában, hogy a fény sohasem hagyta cserben.*

– Igen, és ez a különös jelenség már gyermekkorom óta kísér. 1950 karácsonyán láttam meg igazán a fényt… L alakú házunk volt Ártándon. A sarokban volt egy ablak, és a keleti égboltról besütött a nap az ágyamra. Gyönyörű sárga fény pásztázta a szobát, amikor belépett apám, és összedörzsölte a kezét a kinti hideg miatt. Éreztem az erőt, ami biztonságot ad egy családnak, és láttam a fényt. Ez akkor nagyon megfogott. Nagyon sok szép alkonyatban volt részem, amikor a földekről jöttünk haza. Sose gondoltam akkor, hogy ezt majd évekkel később folyamatosan megörökítem. Ebben a változó világban új feladatokat tűztem ki magamnak. Szívesen járnám körbe az országot Ártándtól Ártándig, és ahol igény van rá és jó szívvel látnak, szívesen mutatnám meg a határ menti falvak értékeit. Sokáig egy főváros melletti tanyán éltünk, de az kifutott alólunk. Nem mesélem el, miért, mert hosszú a történet. Most a Magyar Alkotók Országos Egyesülete jóvoltából egy budapesti műtermes lakás az otthonom. Négy lányom van, már önálló életet élnek. Ők az én fényforrásaim. Egyikük Koszovóban szolgál mint híradós és kommunikációs tiszt. Én pedig továbbra is a fényt követem. Ez az én igazi küldetésem.

Kocsis Csaba

Bivalycsorda. Fotósorozat része, a Fotószövetség éves díját érdemelte ki (1974, Sávoly)

FERDÍTGETÜNK

Csődörök és elefántok, bolhák és szúnyogok

Mielőtt bárki is megijedne, hogy a közérdekű problémákról átnyergeltem az állatok közé, megnyugtatok mindenkit: szó sincs zoológiáról. Annál inkább viszont azokról a szólásokról, amelyeknek lényege azonos a magyar és a román nyelvben, de a megformálásuk különbözik.

Aki nem ismeri a másik nyelvi alakot, „leferdíti" a sajátját, sok esetben kinevettetve ezzel magát. Az egyik legeklatánsabb példa a manapság egyre gyakrabban használt, a jelentéktelen semmit bombasztikusan felfújó módszer megnevezése – eltérő módon. Mi azt mondjuk, hogy „bolhából csinál elefántot" valaki, ami semmiképp sem szorul magyarázatra. Románul ez úgy hangzik, hogy: „face din țînțar armăsar", vagyis szúnyogból csődört. Ha a legmélyebb nemzettudatba süllyedt két egyén akarná is egymást meggyőzni a maga igazáról, közröhejbe fulladnának, mivel nincs olyan érv, ami az egyik vagy a másik állatpár kifejezőbb voltát igazolná, vagyis az ő oldalára billentené a mérleget.

Hasonlóan közös alapú, a gátlástalan rablást a hajdani betyárvilágra utalva megnevező „rászabadul a prédára, mint a haramiák", illetve románul a „se fură ca-n codru". Merthogy a betyárok otthona a rengeteg volt, de ferdítgetve nem közöl információt.

Vannak viszont olyan szólások és mondások, amelyek csak az egyik nyelvben léteznek, s ha valaki leferdíti, akkor jó esetben nem fogják érteni a szavát. Néplélektanilag érdekes eredete lehet a nagyon tetsző, hasznos, szeretett tárgyra vagy például a jól sikerült ételekre azt mondani, hogy „hét nyelven beszél". Úgy látszik, ennek a jelzővé lett értékelésnek a keletkezésekor is gondot okozhatott már távoli őseinknek a más nyelven szólók megértése, és aki több nyelven, különösen hét nyelven beszélt, az már szinte csodának számított. De románra lefordítani nem érdemes, mert ha nem konkrét nyelvi tudásra vonatkozik, nem fogják megérteni.

Ugyanilyen fölösleges a mohón ivó, vedelő emberre mondott „iszik, mint a gödényt" lefordítani „bea ca pelicanul"-ra. A kérdés már csak az, hogy a tájainkon meglehetősen idegen elefánt és gödénynek mondott vízimadár hogyan is került be, gyökeresedett meg és maradt fenn a mai napig a nyelvünkben. Csak remélhetjük, hogy történészek és a nyelvi kultúrával is foglalkozó antropológusok talán rábukkannak egyszer a magyarázatra. Addig pedig használjuk nyugodtan szellemes, érzékletes szólásainkat, de ha nem vagyunk biztosak egy másik nyelven a megfelelőikben, kerüljük el a ferdítgetéseket!

Molnár Judit

A Nagyváradi Állami Filharmónia márciusi műsora

A koncerteket csütörtökönként este 7-től a filharmónia Bartók–Enescu termében tartják, a bérletek érvényesek, jegyek a filharmónia székhelyén (Szilágyi Dezső, ma Moscovei utca 5. szám) válthatók hétköznapokon 11–16 óra között.

14., 19 óra: szimfonikus hangverseny. Műsoron: S. Pautza: *Táncok IX. zenekarra* – bemutató; A. Zabel: *Hárfaverseny,* op. 35. – bemutató; F. Mendelssohn-Bartholdy: *III., a-moll, Skót szimfónia,* op. 56. Vezényel Sabin Pautza, közreműködik Viktor Hartobanu (hárfa – Németország).

21., 19 óra: *Tavaszi fesztivál.* Műsoron: M. Ravel: *Tzigane;* J. Haydn: *1., C-dúr gordonkaverseny;* L. v. Beethoven: *4., G-dúr zongoraverseny,* op. 58.; Vezényel Tiberiu Soare, közreműködik: Kusanagi Juna (hegedű –Japán), Răzvan Suma (gordonka), Tagava Kijoko (zongora – Japán).

28., 19 óra: *Tavaszi fesztivál.* Műsoron: J. Haydn: *60., C-dúr, Il distratto szimfónia;* W. A. Mozart: *D-dúr fuvolaverseny,* K. 314.; L. v. Beethoven: *V., c-moll szimfónia,* op. 67. Vezényel Horia Andreescu, közreműködik Ion Bogdan Ștefănescu (fuvola).

A város első szecessziós ingatlana

Százhúsz éve annak, hogy Nagyváradon megépült az első szecessziós ingatlan, a Sonnenfeld-ház az egykori Nagysándor József (a mai Aurel Lazăr) utca 7. szám alatt. Tervezője Spiegel Frigyes volt.

A XIX. század utolsó évtizedét az építészetben a gyökeres megújulás igénye jellemzi. Az új stílustörekvésekkel kapcsolatban általánosan használatos fogalom, a szecesszió a bécsi szecessziós mozgalmon kívül a köztudatban általában a hagyományos felfogástól elszakadni vágyó művészi törekvéseket jelöli meg. Híveinek felfogásában csupán a kiindulópont közös: a történeti stílusok tagadása, a régi kánonok elvetése. A továbblépést azonban csaknem annyiféleképpen képzelték el, ahány nagy művészegyénisége volt ennek az áramlatnak.

Nem egységes stílus

A XX. század hajnalán a történeti stílusok tagadása mellett az építésztársadalmat a gyökeres megújulás óhaja vezérelte. Az új stílustörekvéseket a szecesszió gyűjtőfogalmával szokták jelölni annak ellenére, hogy ez nem egy egységes stílus. Amit a mindennapi használatban szecessziónak nevezünk, az valójában e stílus egyik irányzata által bőven alkalmazott díszítés. Erre mondták a szecesszió bírálói azt, hogy miközben a történeti stílusokra jellemző épületdíszek a szerkezetből adódnak, éppen ezért szervesen hozzátartoznak az épülethez, addig a szecessziós díszítések a falakra applikáltak, többségük nyugodtan leszedhető anélkül, hogy az épületben kárt okozna.

Ma már, több mint egy évszázad távlatából nem kérdőjelezhető meg a szecessziós stílus létjogosultsága, illetve az, hogy az ebben a stílusban alkotó, valóban tehetséges építőművészek nem feledkeztek meg az alaprajz fontosságáról, miközben korszerű, funkcionális és szerkezeti megoldásokat követtek, és függetlenek voltak az alkalmazott ornamentikától.

A változások iránti igény lényegét tekintve egységes stílusban kezdett formát ölteni, s ez országonként többféle elnevezést kapott: Angliában többnyire „modern style” vagy „liberty”, Franciaországban és Belgiumban „art nouveau”, Németországban „Jugendstil”, Ausztriában „sezession”, Itáliában „stile liberty”, Spanyolországban „modernismo”, Magyarországon is „szecesszió”. A magyar nemzeti szecessziós építészet legnagyobb alakja kétségtelenül Lechner Ödön volt. Követőinek több csoportja alakult ki, és kezdetben mesterükhöz megtévesztésig hasonló alkotásokat hoztak létre, majd a XX. század első évtizedének derekától saját felfogásuk irányában haladtak tovább, különálló jellegzetességekkel. Külön csoportot alkottak az úgynevezett „fiatalok” – Kós Károly, Thoroczkay Wigand Ede, Zrumeczky Dezső és társaik –, ők Erdély népi építészetének szépségeit tárták fel.

A szecesszió meghatározó szerepet játszik az európai stílusváltások közismert menetében. A nagyváradi szecesszió nem vonatkoztatható el az európai, illetve magyarországi hasonló stílusirányzatoktól. Nagyvárad épített öröksége igen gazdag szecessziós építészeti emlékekben, s ezen ingatlanok nagy többsége műemléki védettség alatt áll. Az már más kérdés, hogy egy részük nincs értékének megfelelően karban-

Nagyvárad első szecessziós ingatlana, az 1899-ben épített Sonnenfeld-ház

Spiegel Frigyes alkotása az 1911-ben épített Markovits–Mathézer-ház is

tartva, állaguk leromlott, mielőbbi szakszerű, hiteles, hathatós restaurálást, felújítást igényelnének.

A századfordulós építészet és ezen belül a szecesszió végpontját az 1914-es évszámmal jelölhetjük – állapította meg Gerle János. Az a néhány 1919 utáni példa, amely e szellemben született, általában inkább a századfordulós gondolkodás torzképe, hiszen annak szellemiségétől elszakadva, formális, csak a felületeket érintő utóhatásról van szó. Nagyvárad esetében Szeghalmy Bálint 1946-ban készítette el a réti református templom tervét a Kós Károly nevével fémjelzett szecesszió jegyében.

A szecesszió bizonyos szempontból a modern építészet előfutárának is tekinthető, amely csakhamar az egyszerű, geometrikus formát, a dísztelen, sima homlokzatot hozta létre. Sajnálattal kell megállapítanunk, hogy az első világháború után a mértani szigort szem előtt tartó, funkcionalista vagy az organikus racionalizmus jegyében született modern építészet – amely architektúrájában az egyenes vonal tisztaságát és az ívek dinamizmusát alkotta meg, miközben az új anyagokat a természetből vett anyagokkal kombinálta – szinte alig hagyott nyomot maga után Nagyváradon. De egyelőre maradjunk a szecessziós építészetnél, s azon belül is annak első váradi képviselőjénél.

A Sonnenfeld-palota 1912-ből a Szilágyi Dezső (Moscovei) utca legimpozánsabb épülete

Spiegel Frigyes szecessziós lakóháza

Spiegel Frigyes budapesti építőművész első és egyetlen szecessziós stílusú nagyváradi alkotása, a Sonnenfeld-ház 1899-ben épült az egykori Nagysándor József utca 7. szám alatt. Szokatlan és úttörő volt akkor még a váradiak szemében ez a stílus. A *Nagyváradi Napló* 1899. március 23-i számában *Szecessziós világ Nagyváradon* címmel egy névtelen újságíró is a következőket írta: „Sonnenfeld Adolf úr volt olyan bátor szembeszállni a konzervatív ízléssel és a Nagysándor utcában olyan házat építtetni, mely pitoreszk díszítéseivel, eredeti beosztásával sok disputára adott alkalmat. A lépcsőktől kezdve a vasrácsokig mindenütt görbe, figurális motívumokat találunk. Hanem amilyen eredeti a Nagysándor utcai szecesszionista ház külseje, épp olyan praktikus a berendezése, ami nem kevésbé érdemes a megcsodálásra. Igazán csodálkozunk azon, hogy még nem akadt élelmes vállalkozó, aki szecesszionista kávéházat épített volna…”

A műépítész végzettségű Spiegel Frigyes iparművész, díszlettervező és bútortervező is volt. A váradi lakóház megtervezésére vélhetően családi kapcsolata révén kapott megbízást, ugyanis Sonnenfeld sógora volt. És bár a szecesszió egyik legjelesebb magyarországi képviselőjének tartják, azután, hogy a Tanácsköztársaság leverése után 1920-ban Nagyváradra emigrált – és itt több bérházat, belső berendezést is tervezett –, már szakított a szecesszióval.

Ittlétének három éve során dokumentálható az általa tervezett Magyar Általános Hitelbank épülete (1922) a Szaniszló (M. Eminescu) utca 3. szám alatt, illetve lakóháza az Alapi (Postăvarului) utca 13. alatt 1923-ból. A világháború előtt ő tervezte Nagyváradon a Konrád-házat (1910) a Teleki (Primăriei) utca. 6. szám alatt, a Markovits–Mathézer-házat (1911) a Nagysándor József (Aurel Lazăr) utca. 21. szám alatt, a Weiszlovits-palotát (1912) a Fő utca 15. szám alatt, a Sonnenfeld-palotát (1912) a Szilágyi Dezső (Moscovei) utca 8. szám alatt, illetve a Székely-féle bérpalotát (1912) az Úri (Ciorogariu) utca 28. szám alatt. Ezek a bérpaloták már nem a szecesszió jegyében születtek. 1923 után Spiegel Frigyes visszatér Magyarországra, de már az ottani munkáinál is szakított a szecesszióval.

Péter I. Zoltán

A magyar nyelvtudomány kiválósága

Imre Sándor nyelvész, irodalomtörténész, folklorista

A Magyar Tudományos Akadémia megalakulása óta Biharország negyvenkét szülötte vált a tudós társaság tagjává. A kolozsvári egyetem első nyelvprofesszorának tudományos érdemei napjainkban kevésbé közismertek, pedig méltán került az MTA nagyjainak panteonjába.

Hegyközpályiban született 1820. december 21-én, Imre József református lelkész és Váczi Zsuzsanna fiaként. Apja németországi utazásai és egyetemi tanulmányai után gazdag szellemi zsákmánnyal tért haza, évekig forgolódva a külföldi akadémiákon, a teológiai irodalom mellett megismerkedett a különböző filozófiai rendszerekkel, a görög-római kultúrával. Immár falusi lelkipásztorként a német és a francia nyelv, az idők nagy eszméi mellett ezeket a klasszikus ismereteket oltotta fia fogékony lelkébe. Ilyen szellemi háttérrel az ifjú Sándor gyorsan és sikerrel végezte tanulmányait. Előbb, 1832–1834-ben a nagyváradi református gimnáziumba járt, majd 1834–1840-ben a debreceni református kollégiumban folytatta tanulmányait. Itt már 14 éves korában subscribens diákként a VII. osztályba lépve bölcseletet, jogot és teológiát tanult. Itt kötött barátságot a nála három évvel idősebb osztálytársaival, Arany Jánossal, valamint Szilágyi Istvánnal, a nagyszalontai, majd a máramarosszigeti iskola későbbi kiváló, akadémikusi rangot nyert pedagógusával.

Mezőkeresztestől az Akadémiáig

A kollégium elvégzése után, 1840–1843-ban Mezőkeresztesen tanárkodott, és egy nyugalmazott tüzértiszttől olaszul tanult. 1843–1847-ben a hódmezővásárhelyi gimnáziumban tanított mondattant és retorikát. Egészsége meggyengült, emiatt 1847–1848-ban Gyomán volt segédlelkész, majd felköltözött Pestre, ott részt vett Kossuth *Pesti Hírlapjának* szerkesztésében. Abban közölte első cikkeit.

Hódmezővásárhelyre visszatérve a gimnázium igazgatója lett. Ő szerkesztette a minden évben megjelentetett *Iskolai értesítőket,* ezekben közölte első tudományos igényű értekezéseit. *A gimnáziumi nyelvoktatásról* című tanulmánya a szélesebb szakma figyelmét is fölkeltette. Az értekezés nem csupán a klaszszikus, hanem a modern nyelvek oktatásának módszertanára is kiterjedt. Az *Értesítő* következő számában közölt *A határozatlan igékről és igenevekről* témájú tanulmánya, majd az 1857-es *A görög és latin nyelv viszonya, a származás és rokonság tekintetébe* már Hunfalvy Pál értékelését is elnyerte: folyóiratában, a *Magyar Nyelvészetben* terjedelmes cikkekben méltányolta a vidéki tanár szövegeit. Imre Sándor hamarosan a lap munkatársául szegődött. Ekkor magáénak vallott krédója szerint: „E század legnagyobb kutatási feladata az emberiség. Az emberiség valódi tudományai: a történet és a nyelvészet."

Nyelvészeti kutatásainak homlokterében elsősorban a régi nyelvemlékekkel, a nyelvújítással és Kazinczy Ferenc szerepével kapcsolatos nyelvtörténeti vizsgálódásai álltak. A nyelvújítás és saját kora teremtette szavakat, kifejezéseket illető kritikáival, írásaival, publicisztikáival a korabeli nyelvművelés egyik jeles alakja lett. Emellett behatóan foglalkozott a magyar nyelvtudomány történetével (Geleji Katona Istvánról és Beregszászi Nagy Pálról könyveket is írt), alaktannal és mondattannal, valamint nyelvjáráskutatással. Irodalomtörténészként elsősorban a középkor költészetével, a kódexirodalommal foglalkozott művelődés- és nyelvtörténeti kitekintéssel, de jelentősek a népköltészetre irányuló stilisztikai kutatásai is. A saját folyóiratukban és egyéb kiadványokban megjelent tanulmányai szolgáltak alapul arra,

Imre Sándor akadémikus is Biharország szülötte

hogy nyelvészeti munkásságért Imre Sándort 1858. december 15-én az újonnan szervezett Akadémia a Nyelv- és Széptudományi Osztálya levelező tagjává választotta meg. Székfoglalóját *A magyar szógyökök mivolta és némely sajátságai* címmel tartotta meg. Földije, a váradi születésű Csengery Antal, a *Budapesti Szemle* szerkesztője bő ismertetést írt róla, méltatva Imre tudományos érdemeit.

Debrecenben professzor, Kolozsváron rektor

1860-ban két rangos református főiskola hívta meg tanárának. Sárospatakon a teológiai, Debrecenben a klasszikus nyelvek tanszékére hívták meg. Az utóbbi ajánlatot fogadta el, *A nyelv és classicai irodalmi tanulmányok fontossága korunkban és tanintézeteinkben* címmel tartotta meg székfoglalóját. Debrecenben, főleg miután elvállalta a magyar nyelv és irodalom tanszék vezetését, figyelme még inkább a magyar történelmi nyelvészet irányába fordult. Itteni munkálkodásának eredménye lett többek között a *Magyar mondattan,* illetve *A magyar irodalom és nyelv rövid története iskolai használatra;* mindkét munkája öt kiadást ért meg még a szerző életében.

1872-ben nyílt meg a kolozsvári Tudományegyetem, és Trefort Ágoston kultuszminiszter pályázati kiírás nélkül Imre Sándort kérte fel, hogy vállalja el a magyar nyelv és irodalom tanítását itt. 1872 októberétől 1877 júniusáig tartó egyetemi nyelvészeti előadásairól saját kezűleg írt, kéziratban maradt jelentésében a következőket olvashatjuk: „Itt három évi időközt véve fel, négy félévben a nyelv történelmét és a magyar nyelvtudományi irodalom időrendbeli ismertetését tűztem ki feladatul. Az első két félévet főképp a nyelvviszonyok általános, a nyelv benső fejlése részletes fejtegetésével foglalkoztam. Az utóbbi két félévben túlnyomólag a nyelvtudomány történelmével. E tárgyalás szolgálhat egyedül biztos alapul a nyelv mélyebb megismeréséhez, a nyelv és nyelvtudomány további jó irányú műveléséhez."

Az egyetemi előadások mellett éveken át ellátta a dékáni és a Tanárvizsgáló Bizottság elnöki tisztségét, de szorgalmasan publikálta irodalmi és nyelvtudományi dolgozatait is.

1878-ban választották az egyetem rektorává, beiktatása alkalmával *A hazai nyelvoktatás múltjáról s a jelenkor némely feltételei* címmel tartott előadást. 1879. május 22-én fogadta be az Akadémia Imre Sándort rendes tagjává. Székfoglaló értekezése *Beregszászi Nagy Pál életéről és munkásságáról* szólt.

Haláláig nem vonult nyugalomba

1886-ban nyugdíjaztatás folytán megvált az egyetemi katedrától, és fiaihoz költözött Hódmezővásárhelyre. Ott élt 1900 decemberében bekövetkezett haláláig. Erejéhez mérten a nyugalom éveit is tudományos munkálkodással töltötte. Ezalatt jelent meg *A nyelv romlása* című tanulmánya, mely tartalmilag összefügg a németesedésről, elkorcsosodásról, a nemzetiségekről és a nevelésről írott előző dolgozataival. Gyulai Pál felszólítására írta 1890-ben *A középkori magyar írók stíljáról* című értekezését. Ugyanebben az évben jelent meg egy nagyobb szabású és fontos munkájának első kötete, *A magyar nyelv és nyelvtudomány rövid története*. Ez a könyv kimerítő adatgyűjtése miatt ma is haszonnal forgatható. Sajnos, folytatását betegsége miatt már nem tudta befejezni a szerző. 1896-ban Beöthy *Képes irodalomtörténetének* II. kötetében közreadta *A nyelvújítás története* című munkáját.

Az 1880-as évek végén készült el *Magyar szóképzés* című, kéziratban maradt munkája. Nagy értéke a tanulmánynak a rendkívül gazdag anyaggyűjtés, amely nemcsak a kódexirodalomra korlátozódik, hanem figyelembe veszi a későbbi forrásokat, a tájnyelv és a korabeli köznyelv adatait is. Az Erdélyi Múzeum nekrológja szerint: „Halálával nagy veszteség érte tudományos életünket, melynek egyik kimagasló alakja, s Ferencz József tud. egyetemünket, melynek nagy érdemű tanára volt."

Szilágyi Aladár összeállítása

Kitüntették a szalontai néptáncoktatókat

A nagyszalontai Toldi Néptáncegyüttes az elmúlt évek során számos alkalommal mutatkozott be nagy sikerrel határon innen és túl, és vitte hírét Arany János városának. A sok munka meghozta gyümölcsét, hiszen Bagi Tündét és Struber Évát, az együttes vezetőit nemrégiben Magyar Kultúráért díjjal jutalmazták.

Áldozatos, értékmegőrző munkájuk elismeréseként vehették át a Magyar Kultúráért díjat a magyar kultúra ünnepének nagyváradi gálaestjén a hajdúvárosi néptáncoktatók. Bagi Tündét és Struber Évát arról kérdeztük, hogyan telt a jeles kitüntetésig vezető út, valamint a Toldi Néptáncegyüttes terveiről is érdeklődtünk.

– Hogyan kezdődött el a néptáncoktatás Nagyszalontán?

– A Szeged Néptáncegyüttes vezetői 2005 őszén a városba érkeztek, az ő segítségükkel indult be itt a néptáncoktatás. Mi a kezdetektől felkaroltuk az ötletet, és azóta is lelkesen dolgozunk együtt a különböző életkorú gyerekekkel.

– Hol lépett fel az elmúlt évek során a néptáncegyüttes?

– Büszkék vagyunk arra, hogy az eltelt időszakban határon innen és túl is rendszeresen képviselhettük szülővárosunkat a különböző rendezvényeken, például Magyarországon Szegeden, Debrecenben, Hajdúszoboszlón, Derecskén vagy az olaszországi Concorezzóban, illetve Nagyváradon.

– Melyik fellépés volt a legemlékezetesebb?

– Minden fellépésünkre szívesen emlékezünk, nagy öröm számunkra, hogy a reánk bízott gyermekeket számos helyre elvihettük, és ezáltal tágíthattuk a látókörüket. Természetesen ezeken az utakon mindig számos új él-

A Toldi Néptáncegyüttes nagy családja a Szalontai Napokon

Bagi Tünde és Struber Éva a díjátadáson a Szigligeti Színházban

ményt is átélhettünk, illetve megismerkedtünk más néptáncos csapatokkal, és új barátságokat kötöttünk.

– *Milyen érzés volt megkapni a Magyar Kultúráért díjat?*

– Nagyon felemelő érzés volt átvenni az elismerést. Büszkék vagyunk rá, hogy ezt a díjat megkaphattuk. Megköszönjük mindazoknak, akik minket ebben támogattak, és lehetővé tették, hogy ezt a díjat átvehessük. Nagy megtiszteltetés számunkra, hiszen ezzel elismerték a munkánkat, amit évek óta olyan nagy örömmel végzünk.

– *Idén hol fog fellépni a Toldi Néptáncegyüttes?*

– Számos programra készülünk. A legutóbbi fellépésünk Létavértesen volt, február 14-én farsangi táncházat tartottunk Nagyszalontán. Itt a talpalávalót a nagyváradi Csillagocska zenekar húzta, a jelenlévők pedig megismerkedhettek a felvidéki, sóvidéki és moldvai táncokkal, emellett több népi gyermekjátékot is kipróbálhattak. Köszönet illeti Benedek Árpád zenepedagógust, néptáncoktatót, aki fergeteges hangulatot teremtett a táncházban. Az esemény létrejöttét a magyarországi Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatta, illetve köszönet illeti a szülőket is, akik ellátták a résztvevőket farsangi fánkkal és ízletesebbnél ízletesebb süteményekkel, ezzel is emelve a farsangi mulatság hangulatát. Számos fellépés vár ránk az év során különböző településeken az országban és a határokon kívül, például Hajdúszoboszlón, Nagyváradon, Debrecenben.

Mindig ilyen jó a hangulat a Toldi táncházában

– *Milyen tervei vannak az együttesnek?*

– Nagy örömünkre szolgál, hogy ebben az évben is megszervezhetjük nyár elején a már hagyományossá vált néptánctalálkozónkat. Ezeken már visszatérő barátként üdvözölhetjük a különböző együtteseket. Nagy lelkesedéssel készülődünk a május folyamán megrendezendő néptáncgálánkra is, és nem utolsósorban különböző csapatépítő kirándulásokat tervezünk a Toldi Néptáncegyüttes tagjainak. Persze a tanulás, új koreográfiák elsajátítása sem marad el, és szeretettel várunk a mi nagy családunkba minden olyan érdeklődőt, aki közelebbről is megismerkedne a néptánc világával. Keddenként a Zilahy Lajos Művelődési Házban találkozunk, szeretettel látunk mindenkit.

Balázs Anita

Balatoni anziksz

Álmosan kelt a nap. Tengerkéken hullámzott a víz a jachtklub mólójánál. Lassan száradt a gondosan fellocsolt gyep, helyére került az utolsó napozóágy is. Álmos vadkacsák szundikáltak szárnyuk alá dugott fejjel a sziklák között, és rövid gondolkodás után elegánsan kiúszott a kikötő egyetlen hattyúja, a Rudi.

Rudi még a Rudolf névre hallgatott, amikor a jachtklub elnöke befogta a hálóba keveredett kis hattyút. Azóta Rudi megbecsült tagja lett a móló nyaraló közönségének. Mi több, egyenesen kis expedíciók indultak a megetetésére. Mint most is.

Kettes Tóth István, a helybéli rendőrőrs oszlopos tagja minden reggel elsőként sétált végig a parton. Egy földbirtokos dölyfével nézett végig birodalmán, minden horgászt ismert, minden zsebes ismerte. Itt nincs balhé, értve, apukám, közölte a rosszban sántikálókkal, és legendás, negyvenötös lábával finoman rálépett a delikvens lábfejére.

Közben érkezett lassan, de egyenletes ütemben a nyaralók hada. Szabadságát töltő nagycsalád, kiegészülve az éppen ráérő keresztanyákkal, keresztapákkal. Előkerültek a plédek, a kis sátrak, a matracok. Hűtőtáskákból kikandikáló, még gyöngyharmatos sörösdobozokkal szemeztek virgonc apukák. Elnyűtt arcú anyukák fújtak kidagadó orcával és liluló fejjel tavalyi úszógumit. Néha hiába. Hiperaktív gyerekek próbáltak vízbe menni, fára mászni és Rudit megetetni. Lehetőleg egyszerre. Nagymamák szapultak vizet, fűt és fát, becsméreltek léha, szemtelen, neveletlen ifjúságot. Meghatározhatatlan nemű fiatalok andalogtak rózsaszínre festett hajjal, lógó ülepű nadrágban, fülcimpájukban akkora lukkal, hogy egy bantu néger is megirigyelhette volna.

Aztán feltűnt Dzsesszika, a part üdvöskéje. Elöl-hátul kosárral ellátott biciklijét andalogva tolta, és időnként elkiáltotta magát: „Forrófőttkukorica májszbiteeee!" Nincs az írott betűnek az a zamata, ami a „májszbite" végén megjelenő kis hangrezegtetést méltóképpen visszaadná az olvasónak. Vágy volt ebben és düh. Odaadó lágyság és kacérság. Vidd az én kukoricám, mert ez a legdrágább. Mert én vagyok a legszebb szemű cigánylány a déli parton. Mert nekem a legfehérebb a pólóm. Mert az én fülemben van a legnagyobb karika fülbevaló. Igaz, hogy nem arany, de ha megveszed a főtt kukoricám, hamarosan kicserélhetem.

Dzsesszika körme vérvörös volt, bár kopott, alkarján tetoválás hirdette: „Megdugot a Jancsi". Ám Dzsesszika jószívű volt, és egyszer, amikor beütött a krach, mert vihar támadt, és nyakán maradt vagy tíz cső kukorica, kiült a partra, az esőtől még nedves kövekre, és mind kidobálta a kosarából Rudinak meg a kacsáknak.

Feltámadás

Amint homlokát a zötykölődő villamos párás ablakának nyomta, kis vizes ebihalak indultak el a hideg üvegen. A homloka forró volt. Kinn szél cibálta a fákat, és az eső vízszintesen esett.

Pont úgy, mint aznap, mint amikor az apja megérkezett a fogságból. Ő hatévesen, csenevész copfokkal – ijedt, vékony háborús kislány –, merev öklökkel püfölte a szakadt, veres, szakállas embert, aki zokogva ölelte az anyját. Esős nap volt, csak álltak a kapuban, mint egy életkép, az anyja szoknyájáról tócsába gyűlt a víz a papucsába, amint elfehéredett kezekkel szorította magához a sáros embert és nyöszörgött. Büdös volt a férfi, egy cseppet sem hasonlított arra a katonára, akinek a fényképeit esténként nézegették az anyjával.

Ő két nappal azelőtt született, mielőtt az apját a frontra vitték. Az anyja még fel tudta mutatni az állomáson a kis batyut az induló vonat felé, aztán sokáig semmi. Később jöttek rendetlenül kusza levelek, tele vággyal és féltéssel, egy elmosódott fényképpel és egy rajzzal, ami a kislányának készült, messze Oroszországban. Fenyőket rajzolt az apja, meg valami mókust, most is megvan még valahol. Aztán sokáig semmit sem tudtak róla, az anyja elment egy jósnőhöz is. Nem halt meg, egy szőke asszony szereti – mondta az, és eltette a pénzt. Ezen az anyja két napig nevetett és sírt hisztérikusan. Múltak a hetek, hónapok, és az anyja egyre őszült. Keveset beszéltek akkoriban, és ha nem lett volna a nagyanyja, isten tudja, mi lett volna vele.

Egy nap egy idegen férfi jött a hadifogságból, aki elmondta, a táborban kiemelték a még mindig jó kiállású szabómestert a foglyok közül, és egyenesen a tábor parancsnokának dolgozik. Meg a titkárnőjének. Szép, szőke asszony. Összeházasodtak, úgy beszélik. Akkor az anyja megköszönte, és kivezette a vendéget. Elővette a szekrényből a nagykendőt, és letakarta a szobában a tükröt. Sokáig úgy volt, aztán amikor mégiscsak megjött az apja, elrakták a kendőt, és a tükör is máshová került, kellett a hely új bútornak, mert hamarosan megszületett az öccse.

Az anyja sosem kérdezte, az apja sosem mondta, szót sem ejtettek a szőke nőről, de évente egyszer az apja mindig levelet írt, furcsa cirill ákombákomokkal, és volt, hogy csomagot is küldött arra a messzi vidékre. Egyszer ők is kaptak csomagot, egy sárgás kaucsukbaba volt benne, szőke copfokkal és egy kis piros bádog autó, meg valami levél. Amikor kibontották, az apja csak nyelt egyet, az anyja meg szó nélkül vitte a szemétre a babát és az autót. Soha nem lett többet babája, nagylány koráig.

Az ő sportos, focista apja szinte elfogyott a háború után. Sokáig köhécselt a varrógép mellett, végül mégis a tífusz utólagos szövődménye vitte el. Az anyja könny nélkül állt a sír mellett, két felnőtt gyermeke közrefogta, és csak akkor ingott meg a lába, amikor az első göröngyök dübörögni kezdtek a koporsón.

A villamos bekanyarodott a temető felé vezető úton, döcögése remegéssé változott. Akkor remegett így vele a világ, amikor a hivatalból megkérték, menne ki a temetőbe, mert exhumálni fogják az apját, és valakinek ott kell lennie a családból. Lakótelep épül a temető helyén, kell a hely az élőknek.

Reggel, míg a tükörben nézte magát – az anyja szemét látta, az apja fejformáját és haját –, azon tűnődött, milyen lesz az apját viszontlátni tizenkét év után. Amikor leszállt a villamosról, még mindig esett, sűrű, egyenletes kopogással. A szél elállt, és amint befordult a sír felé vezető úton, már látta, elkésett. A sárga földkupacon fekete nejlonzsák hevert, rajta hevenyészett kupacban sárgult csontok, egy selyem nyakkendő darabjai, mellette sárral vert koponya. Ősz tincseket mosott az eső szép egyenletes tisztára a koponyán, és ő, míg könnyei elkeveredtek az esővel, arra gondolt, hát ilyen a feltámadás.

Szilágyi Perjési Katalin

Kislány a Himaláján

Kevesen mondhatják el magukról, hogy a Himalája hegységben barangoltak, hiszen alapos felkészülést és hegymászói tapasztalatot igényel a próbatétel. A margittai Gál Sophie mindössze hétéves volt, amikor 2017 áprilisában édesanyjával, Kocsis Emesével eljutott a Himalája Annapurna tömbjének 5416 méter magasan fekvő Thorung La hegyszorosáig.

Vadregényes tájakon

Expedíciónak számít minden olyan 3500 méter fölötti hegyi túra, hivatalos nevén trekking, melyet nem hivatásos hegymászók hajtanak végre. A hivatásosok 6500 m fölötti mászás esetén beszélnek expedícióról – világosított föl a himalájai expedíciót megjárt Kocsis Emese. A margittai vállalkozó kedvű édesanya és kislánya útjának fő célja az egészséges és sportos életmód népszerűsítése, továbbá az egzotikus tájak, az ottani emberek, szokásaik, kultúrájuk megismerése volt. A közgazdász végzettségű Kocsis Emese örömmel mutatta be gyermekének, hogy az ottani gyerekek elektronikus kütyük nélkül is tudnak boldogan, felszabadultan élni. Nincs laptopjuk, mobiltelefonjuk, de tudnak örülni, mondjuk, egy kecskének, s szívesen eljátszanak vele. Egészséges, sportos életet élnek, sokat vannak a szabad levegőn, és nagyon boldogok.

A biharországi hegymászók azért választották az áprilist, mert a tapasztalatok szerint ez a hónap a legalkalmasabb a trekkinghez. Ez még a száraz évszak része, a monszun időszaka később köszönt be. Akkor is lehet mászni, de már sokkal megterhelőbb és kellemetlenebb. Expedíciójuk 14 napig tartott, ebből 3 napot vett igénybe az akklimatizáció. Ehhez három magassági szinten kellett időzniük: 3500 méteren, az alaptáborban, majd 4200 és 4800 méteren. A túrázóknak a nepáli államtól útvonalengedélyt kell kérniük, és azt szigorúan be kell tartaniuk. Letérni nem lehet, mert katonák ellenőrzik az útvonal betartását, és ellenőrző pontokon pecséttel igazolják a megjelenést. Beszélgetőtársam elmesélte, hogy az engedélyük kiváltásakor kiderült, hétéves gyermek ilyen magasságig még nem jutott el. Ezért a hatóságok csak szülői fele-

Kocsis Emese és lánya, Gál Sophie az Annapurnán

Úttörő hétéves a Himaláján

Veszélyes útszakasz

Egy kis pihenő

Nepáli gyerekek

lősségvállalásra adták ki a passzust. Ilyen szempontból tehát Sophie úttörőnek számít.

A hegyi vezetők a helyi lakosok, a serpák közül kerülnek ki. Nélkülük elképzelhetetlen a himalájai hegymászás. Tapasztalataikra minden hegymászónak, túrázónak szüksége van, nekik pedig bevételi forrás a turisták kísérése. Emeséék vezetői nagyon csodálták, hogy egy hétéves kislány ilyen emberpróbáló útra mert vállalkozni.

Természetesen egy ilyen túrát nem lehet úgy teljesíteni, hogy felállunk a fotelből, és nekiindulunk. Előtte komoly fizikai felkészülésre van szükség. Sophie édesanyjával együtt már ötéves korától hegyet mászik, itthon feljutott 2510 méteres magasságig. Mondhatni, hogy amit itthon lehetett, azt meg is mászták. 2017-es útvonaluk a következő volt: indu-

(folytatás a következő oldalon)

Átkelés
a függőhídon

Kislány a Himaláján

(folytatás az előző oldalról)

lás Margittáról Budapestre, onnan repülővel, dubaji átszállással, a nepáli Katmanduig, majd egynapi autózás 1500 m magasságig, s ott kezdődött a gyalogtúra. Napi 600-700 méteres szintkülönbséget lehet teljesíteni, ennyit még elvisel egy edzett szervezet. Távolságban ez napi 12-15 km gyaloglást jelentett. Reggel 6 óra előtt indultak egy serpa és egy teherhordó kíséretében, és körülbelül este 6-ra teljesítették a napi távot. Kétnapos kitérővel útba ejtették a világ legmagasabban (4918 m) fekvő tavát, a Tilicho-tavat, melynek alaptábora 4800 méteren fekszik. Itt éjszaka olyan hideg volt (–4, –5 Celsius-fok), hogy bár fedél alatt aludtak, azokat a holmikat, amik megfagyhattak, a hálózsákjukba kellett rakniuk.

A tervezett útvonalat szerencsésen teljesítették, különösebb problémák nélkül. Bár kötelezően magukkal kellett vinniük egy oxigénpalackot, kellő fizikai felkészültségüknek köszönhetően nem kellett használniuk. A csúcsmászást éjszaka teljesítették, hogy elkerüljék a nappali erős szelet. Rengeteg élménnyel gazdagodva, önmagukkal megelégedve, jogos büszkeséggel tértek haza.

Aki szereti a hegymászást, az nem áll meg félúton. Így van ez Emese és Sophie esetében is, hiszen idén áprilisra is megszerveztek már egy 17 napos himalájai expedíciót. A célpont a Manaszlu-hegy 5200 méteres Larkya La hágója. Ez nem magasabb előző célpontjuknál, de megmászása technikailag nehezebb. Először is sokkal több a hó, az utolsó szakaszt pedig már hegymászó felszereléssel kell megtenniük. Ezen az útjukon is három napra tervezik az akklimatizációt, és 14 napra magát a túrát. El is kezdték már a felkészülést. Hetente háromszor futnak erdei terepen, dombos-mocsaras helyeken. Sokat tartózkodtak kint a tél folyamán, hogy szokják a havas időt.

Első útjuk anyagi finanszírozását nagyrészt önerőből oldották meg, a mostanihoz már több támogatót találtak, így valószínűleg marad is pénzük, és azt a daganatos betegségekben szenvedő gyerekek gyógyítására ajánlhatják fel. A szponzorok a támogatást egy civil szervezeten keresztül juttathatják el nekik.

Kocsis Emese nagyon hasznosnak tartja a gyerekek számára az aktív, szabad levegőn végezhető időtöltést, kikapcsolódást, a túrázást. Ám a sportolásért nem kell Nepálig elutazni, hiszen helyben is lehet egészséges, sportos életet élni. Persze nem ártana az sem, ha a szülők jó példával szolgálnának… „Sokkal kényelmesebb leülni és a tévét bámulni, de sokkal egészségesebb a természet lágy ölén eltölteni szabadidőnket” – vallja a Himaláját megjárt édesanya. Expedícióikkal erre is szeretné felhívni a figyelmet.

Szőke Ferenc

Siker a szülőföldön

A nagyszalontai Arany János Művelődési Egyesület szervezésében meghirdetett Arany János Szabadegyetem első idei rendezvényét tartották február elején az Arany Palota nagygalériájában. Ez alkalommal az előadások az itthon maradás, a szülőföldön boldogulás témáját járták körbe, különböző szakmai szempontok alapján.

Villányi Zoltán a sikerhez vezető útról is beszélt

Patócs Júlia főszervező köszöntötte a szabadegyetem hallgatóit

Egészségügyi, oktatási, színházi és médiaszakembert köszönthetett előadóként **Patócs Júlia**, az Arany János Művelődési Egyesület elnöke az Arany János Szabadegyetem idei első összejövetelén. Elsőként **Czvikker Katalin**, a nagyváradi Szigligeti Színház igazgatója osztotta meg tapasztalatait a jelenlévőkkel, bemutatta életútja legfontosabb állomásait, szó esett a közösségi munkavállalás és a kellő szakmai felkészültség fontosságáról. Arra is kitért, hogy napjainkban rendkívül fontos a fiatalok képzése és a példamutatás számukra. Az előadást egy fényképes vetítés és egy kisfilm is gazdagította, így a résztvevők még teljesebb képet kaphattak a színház világáról.

Sok érdeklődőt vonzott az első idei előadássor

Czvikker Katalin a színház világába kísérte el a hallgatóságot

A nap második, talán legérdekesebb előadását **Villányi Zoltán** médiaszakember tartotta, ő a *Csillagösvényen* című, fotós bemutatóval gazdagított prezentációjában többek között arról beszélt, hogy miként lehet valaki sikeres a szülőföldjén. Elhangzott, mennyire fontosak a szociális tényezők: család, iskola, baráti kör, munkaközösség, egyház, a rövid és hosszú távú célok meghatározása, s ezek mellett a tudatos, kitartó munka a célok megvalósításáért. A tévés, filmes operatőr-rendező arra is felhívta a figyelmet, hogy a sikeresség érdekében a kapcsolatháló építésére is érdemes odafigyelni és a magunk területén mindent a legjobb tudásunk szerint tenni.

Orvosi szemszögből **dr. Dobrosi Bernadett** osztotta meg gondolatait a publikummal, a tanulás, oktatás témáját pedig **Balogh Brigitta** egyetemi docens vette górcső alá.

Balázs Anita

Akadozik a VSK gépezete

Az utóbbi években megszokhattuk, hogy a Nagyváradi Városi Sportklub (VSK) csapatai rendre jó eredményekkel örvendeztetik meg szurkolóikat (2016-ban és 2018-ban a kosárlabdázók bajnoki címe volt a legnagyobb siker), az utóbbi időben viszont már akadozni látszik a kosár- mellett a vízi- és a kézilabdacsapat gépezete is.

Új idegenlégiósokkal igyekeznek erősíteni

A bajnoki címvédő kosárlabdacsapat nem kezdte a legjobban az évet, ugyanis a felsőházi rájátszásban előbb a temesváriaktól kapott ki hazai pályán, majd a szebeniekkel szemben is alulmaradt az Antonio Alexe Sportcsarnokban. A riválisKolozsvári UBT elleni meccsen sem termett babér Cristian Achim együttesének, drámai körülmények között kapott ki 2 ponttal (73–71), így a negyedik helyről várhatja a folytatást. Ez nem ígérkezik könnyűnek, ugyanis az alsóházi rájátszásból valószínűleg a két fővárosi gárda, a Steaua és a Dinamo csatlakozik majd az élen álló hat együtteshez az egyenes kieséses szakaszban.

A Román Kupa negyeddöntőjében a Steaua lesz majd a váradiak ellenfele. A legutóbbi idény bajnoki döntőjének szereplői jelenleg halovány teljesítményt nyújtanak.

Elúszhat a második hely

A vízilabdázók egyelőre még a rangsor második helyén állnak a riválisBukaresti Steaua mögött, ám utóbbi értékes pontokat veszített a Brassói Sportul Corona elleni párharcban. A Cenk alatti város gárdája veretlenül (8–8 és 10–9) zárta a bajnok elleni párharc első felvonását (a Steauát legutóbb 2017 tavaszán a váradiaknak sikerült legyőzniük), így a VSK számára sorsdöntőnek ígérkezik majd a Brassó elleni visszavágó. Az őszi idényben Váradon mindkét gárda egy-egy győzelmet ért el, így a váradiaknak is nyerniük kell majd legalább egyszer a Sportul Corona otthonában, de lehet, hogy ez is kevés lesz az alapszakasz második helyének megszerzéséhez.

A legutóbbi három idényben a szurkolók azt már megszokhatták, hogy a VSK-nak nincs esélye a bajnoki címre a Steaua ellen, ám félő, hogy idén csak a bronzcsatában lesz majd érdekelt az együttes.

Nemigen volt okuk örülni a váradi kosárlabdacsapat szurkolóinak

Visszaesés a kéziseknél

A férfi kézilabdacsapat mondhatni erőn felül teljesített eddig, ugyanis az átalakított és megfiatalított keret ellenére partiban volt az első helyért a román másodosztály negyedik csoportjában. Az éllovas székelyudvarhelyieket még legyőzték ugyan a váradiak, át is vették a vezetést a rangsorban, ám ezután Nagybányán és a Segesvári HCM-től is kikaptak, így a harmadik helyre estek vissza a hatcsapatos széria rangsorában. Ráadásul a csapat egyik alapembere, Cosmin Liberț külföldre igazolt, ez pedig nagy érvágást jelent a VSK-nak.

Hajdu Attila

NÉGY SZŰK ESZTENDŐ ÉRHET VÉGET

Kolozs megye bajnokával osztályoznak a bihariak

A Román Labdarúgó-szövetség elkészítette a harmadosztályú bajnokság osztályozóinak programját. A február 15-én megtartott sorsoláson Kolozs megye bajnokát kapta ellenfélül megyénk leendő bajnokcsapata.

A Bihar Megyei Labdarúgó-egyesület által szervezett felnőtt bajnokságban a Váradszentmártoni KSK áll az élen az őszi idényt követően. A 2017–2018-as idényben is élen záró gárda újra megpróbálkozik a feljutással, tavaly ugyanis a Máramaros megyei győztes Nagybányai Minaur állta útját.

A szentmártoniak előnye 4 pont a második helyezett Nagyváradi AC 1910 együttesével képest. Utóbbiaknak az őszi idény végére sikerült szorosabbá tenniük az elsőségért folyó küzdelmet. A két csapat a váradi Bodola Gyula Stadionban már megmérkőzött egymással, a találkozó gól nélküli döntetlennel zárult. A visszavágóra Biharszentjánoson kerül majd sor, ugyanis a Szentmártoni KSK itt játssza hazai pályás találkozóit annak ellenére, hogy a Félixfürdőt is magába foglaló községnek a legmodernebb követelményeknek is megfelelő stadionja van. Azt azonban kizárólag a másodosztályban szereplő Nagyváradi Luceafărul használhatja. Utóbbi gárda alig 200 fős nézőátlagot tud felmutatni hazai mérkőzésein. Ennyien, sőt valamivel többen a megyei első osztályban szereplő csapatok többségének találkozóira is kilátogatnak.

A bajnoki címért folyó csatába valószínűleg az Érmihályfalvi Unirea, a Mácsapusztai Unirea vagy akár a Diószegi SK csapata is beleszólhat, hiszen az erőviszonyok igencsak kiegyensúlyozottak.

A NAC 2010 és a Váradszentmárton küzd a megyei első helyért

Szoros küzdelem várható a megyei első osztály visszavágóin

Negyedszerre sikerülhet?

Bihar megye bajnoka 2015 óta nem nyerte meg a harmadosztályba jutásért kiírt osztályozót. Akkor a Nagyváradi Luceafărul játék nélkül lépett tovább, miután ellenfele, a Kolozs megyei első Tordai Arieșul visszalépett. Ezt követően három bihari csapat próbálkozása volt eredménytelen. 2016-ban a bajnok és kupagyőztes Harangmezői FC lépett vissza az osztályozótól, így a Szatmár megyei bajnok Pusztadaróci Recolta játék nélkül szerezte meg a harmadosztályú tagságot. Két évvel ezelőtt a Diószegi SK próbálkozott, ám az Arad megyei Lippa erősebbnek bizonyult nála. Tavaly a fent már említett Szentmártoni KSK mérte össze erejét a Nagybányai Minaurral, s bár az idegenben lejátszott első mérkőzés igencsak kecsegtető eredménnyel (0–0) zárult, a telt ház – közel 1000 néző – előtt megrendezett visszavágón kétgólos vereséget szenvedtek a bihariak, így továbbra is a megyei bajnokság első osztályában kell szerepelniük.

(folytatás a következő oldalon)

Lendüljünk formába!

Ne divatdiétát válasszunk azért, hogy visszanyerjük a télen esetleg megkopott lendületünket és a nyárra olyan alakunk legyen, amilyenre vágyunk, hanem változtassunk az életmódunkon. Lapunknak **Nagy Tünde** nagyszalontai aerobikoktató, üzletasszony adott tippeket az egészséges mindennapi testmozgás gyakorlásához.

Nagy Tünde gyerekkora óta sportol

– Ön mikor kezdett el sportolni?

– Ötéves korom óta sportolok. Apukám vitt ki először a kosárlabdapályára. A labda nagyobb volt, mint én. Ott szerettem meg a labdajátékokat, édesanyám pedig biciklizni tanított. A szüleim minden sportot bemutattak nekem, de végül az atlétikánál maradtam, és versenyszerűen úztem tíz évig. Rövidtávfutóként országos bajnok is lettem. A versenyzéssel felhagyva a tánc felé húzott a baráti köröm, így elvégeztem egy koreográfusi iskolát, amihez hozzátartozott az aerobik is. Ilyen előzmények után ismertem meg az aerobikot, és jelenleg is rendszeresen hódolok ennek a sportágnak mint oktató. A nagyszalontai Magyar Házban minden szerdán, csütörtökön és pénteken 19–20 óra között vezetek foglalkozásokat. A sport az életem. Mindamellett, hogy oktatok, rendszeresen járok fitneszedzésre is, naponta kétszer, a Toldi edzőterembe, Nagy Gyöngyi személyi edzőhöz.

– Miben segít a sport? Miért fontos a rendszeres mozgás?

– A sport mindenben segít, például a stressz levezetésében, és egészségi szempontból is sokat segít, fiatalon tart. Nagyon jó kikapcsolódás a rohanó hétköznapokban. Azt gondolom, hogy mindenkinek meg kellene találnia a hozzá legközelebb álló sportágat, és azt rendszeresen kellene gyakorolnia.

– Mit javasolna a szülőknek és gyermekeiknek, hogyan válasszák ki a megfelelő mozgást?

– A szülőknek azt ajánlom, hogy a gyermekeiket olyan sportág irányába fordítsák, ami a gyermek számára a leginkább testhezálló. Rengeteg lehetőség van Nagyszalontán is. Mindegy, milyen sportról van szó, a lényeg, hogy a gyermek szeretettel csinálja. A felnőtteknek pedig azt üzenem, hogy sohasem késő elkezdeni. A kifogások mindig kifogások maradnak, a halogatás, hogy majd ekkor, majd akkor elkezdem. Csak a most van. Most élünk, most kell elkezdeni. A sporthoz kell akarat, kitartás és elkötelezettség is. S ne feledjük, a szülők mutatják a példát gyermekeiknek minden téren. Ha a gyermek azt látja, hogy szülei sportolnak, ő is sportolni fog. Ép testben ép lélek, ne feledjük.

Balázs Anita

Kolozs megye bajnokával osztályoznak...

(folytatás az előző oldalról)

Máramaros ellen

Az U19-es korosztály megyei bajnoka Máramaros megye legjobbjaival méri majd össze erejét a szintén június elején sorra kerülő területi selejtezőn. A rangsort a Nagyszalontai Olimpia vezeti 38 ponttal, a második helyen, nem kis meglepetésre, a Mácsapusztai Unirea áll 34 ponttal, majd a Vaskohsziklási VFC (32), a Nagyváradi AC 1910 és a Belényesi Bihorul (28–28) következik.

Hajdu Attila

Esszépályázat

A magyarországi Kisebbségi Jogvédő Intézet pénzdíjas esszépályázatot hirdet külhoni magyar egyetemi hallgatóknak (jogász, társadalomtudományi, politológus szak), fiatal jogászoknak és kisebbségvédelemmel foglalkozó pályakezdő külhoni fiataloknak.

A Csóti György igazgató által szignált közlemény szerint a Kisebbségi Jogvédő Intézet (KJI) esszépályázatának célja, hogy a külhonban tanuló egyetemista, valamint pályakezdő fiatalok újabb ismereteket szerezzenek a kisebbségvédelem terén. Pályázni bármely, a kisebbségvédelmet érintő írással lehet, különös tekintettel az alábbi témákra:

a) Nemzetbiztonság vs. jogbiztonság: hogyan sérülnek az alapvető emberi és kisebbségi jogok a nemzetbiztonság fenntartására való hivatkozással?
b) Az igazságszolgáltatás függetlensége, különös tekintettel a kisebbségi ügyekre;
c) A kettős állampolgárság problematikája, különös tekintettel a szlovákiai, illetve ukrajnai szabályozásokra;
d) Ombudsmanok szerepe a kisebbségi jogvédelemben (illetve a Vajdaság esetén a tartományi jogvédő szerepe);
e) Civil szervezetek szerepe és lehetőségei a kisebbségi jogvédelemben;
f) Nyelvhasználati jogok a kisebbségi médiában;
g) Nyelvhasználati jogok az állami és önkormányzati hivatalokban;
h) Kisebbségi szórványközösségek nyelvi revitalizációja;
i) Iskolai szegregáció, nyelvi diszkrimináció és a magyar nyelviség fenntartásának aktuális problémái;
j) Két tannyelvű oktatás: az asszimiláció előszobája vagy a nemzeti kisebbségek sikeres társadalmi integrációjának eszköze?
k) Tankönyvpiaci beavatkozások mint a nemzeti kisebbségekkel szembeni diszkrimináció egyik formája;
l) A kisebbségi jogérvényesítés diplomáciai és lobbilehetőségei a nemzetközi szervezetek viszonylatában;
m) Nemzetállamok reneszánsza az újjáformálódó Európában: új kihívások a kisebbségi érdekérvényesítés számára;
n) Kisebbségvédelem a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjogában;
o) Kisebbségvédelem az Európai Unió Bíróságának esetjogában;
p) Az Európai Ombudsman és a kisebbségvédelem;
q) Kisebbségi ügyek az Európai Parlament szakbizottságai előtt;
r) Az EBESZ-ajánlások kisebbségvédelmi dimenziói;
s) A nemzeti kisebbségek védelmének megjelenése az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének tevékenységében;
t) Az Európai Unió nyelvi és kulturális sokszínűségének fenntarthatósága;
u) Milyen hatással van a migrációs válság a hagyományos nemzeti közösségek érdekérvényesítési lehetőségeire?
v) Infrastruktúra-fejlesztés mint a nemzeti kisebbségekkel szembeni sajátos diszkriminációs eszköz;
w) Decentralizáció és gazdaságfejlesztés: autonómiakoncepciók gazdasági vonatkozásai;
x) Pénzügyi autonómia a határon túli magyar térségekben. Valóban nettó befizetői-e a magyar többségű térségek a központi költségvetéseknek?

A tanulmányokban az elméleti háttér mellett jogesetek, szemléltető példák bemutatását várják. A pályázatokra vonatkozó szigorú formai követelmények az alábbi linken olvashatók el: http://www.kji.hu/wp-content/uploads/2019/02/Szerz%C5%91i-%C3%BAtmutat%C3%B3.pdf.

A pályamunkák .doc vagy .docx formátumban, elektronikus levélben nyújthatók be a jogvedo.intezet@kji.hu címre legkésőbb **2019. május 31-ig**.

Máshol már megjelent pályamunkákat nem fogadnak be! A szervező fenntartja a jogot, hogy az esetleges visszaélések miatt a beérkezett pályamunkákat plágiumkeresővel vizsgálja át.

A pályamunkák díjazásáról a Kisebbségi Jogvédő Alapítvány Kuratóriumának tagjai a beküldési határidő lejárta után 14 napon belül hozzák meg döntésüket. A legjobban sikerült pályázatokat a KJI – a pályázó nyilatkozatától függően – az Intézet honlapján nyilvánosan hozzáférhetővé teheti és megjelenítheti az Intézet köteteiben. Ebben az esetben fenntartja a jogot a kéziratok nyelvi-stiláris javítására, a szerkezeti elemek egységesítésére, illetve a tipográfia kialakítására.

A nyertes pályázókkal a KJI szerződést köt a díjazásról: I. helyezés: 110 000 Ft; II. helyezés: 90 000 Ft; III. helyezés: 70 000 Ft. A Kuratórium tagjai különdíjat vagy különdíjakat is megállapíthatnak.

A díjazottak az elismerő oklevelet ünnepélyes keretek között vehetik át a KJI által idén nyáron szervezendő nyári egyetemeken.

Beültettem kiskertemet

25. Csörgőfa *(Koelreuteria paniculata)*

A szappanfaalakúak rendjébe, a szappanfafélék családjába tartozó, lombhullató fa. Észak-Kínában és Koreában honos. A XVI. században, török közvetítéssel került Európába.

Szabálytalan ágrendszerű, gömbös koronájú, 7-10 m magasra nő meg. Kérge világosbarna, repedezett, fiatal hajtásai feltűnően vastagok, narancsbarna színűek. Páratlanul szárnyasan összetett, 20-35 cm hosszú levelei vannak. Sárga, nagyjából 1 centiméteres, illatos virágai bugában nyílnak június-júliusban.

A lampionvirágra emlékeztető, hólyagszerűen felfújt, 4-5 centiméteres, háromrészes, éretten sárga színű toktermése egész télen díszít, tél végére barnás színezetet kap. Papírszerű héja megrázva csörög, innen kaphatta a növény a nevét. A termés sötétbarna vagy fekete, 5–8 mm átmérőjű magokat tartalmaz.

Fény- és melegkedvelő fa, a kevés csapadékot és a városok kedvezőtlen klímáját is elviseli. Ültetik kisebb utcákba, akár a légvezetékek alá, de parkfának is alkalmas. **Kertekben is mutatós.**

Az elhalt hajtások eltávolításán kívül metszést nem igényel. Nem túl hosszú életű. Szaporítható magról vagy gyökérdugványozással.

Csörgőfa

26. Csörgő kakascímer *(Rhinanthus minor)*

Az ajakosvirágúak rendjéhez tartozó tátogatófélék családjába sorolt, egyéves gyomnövény. Minden tájegységen gyakori, néhol tömegesen fordul elő.

Ágas szára felálló, keskeny, kemény, 15–40 cm magasra nő meg. Levelei keresztben átellenesen ülnek a száron, lándzsás alakúak, szélük fűrészes. Murvalevelei kopaszok, fogazottak. Forrt, lapított csészéje is kopasz, élénkzöld.

Sárga, mintegy 15 mm hosszú, felfújt kelyhű virágai egyesével ülnek a levelek hónaljában. A pártacső egyenes vagy majdnem egyenes, a sziromlevelek összeforrtak. A felső ajak fogai többnyire fehéresek. Májustól júliusig nyílik. Száraz toktermésében zörgő magvai miatt csörgőfűnek is hívják.

Félélősködő, fakultatív gyökérparazita. A nemzetség tagjai félélősködők (hemiparaziták): klorofilljuk van ugyan, de gazdanövényeiktől a gyökereken keresztül vizet és ásványi anyagokat szívnak el. Réteken, félszáraz gyepekben él a mészszegénytől a mészmentesig terjedő, valamelyest nyirkos talajokon.

Csörgő kakascímer

Legközelebb a **csótárvirágot** és a **cserszömörcét** mutatjuk be.

Ínyes kényeztetés

Családi jeles napokra általában a sütés-főzést is az ünnepelt kedvére alakítjuk. Ilyenkor az alapanyagokkal és az idővel sem bánunk fukarul. Íme, néhány ötlet.

Tejszínes hagymaleves

Hozzávalók: 2 szál póréhagyma, 1 fej vöröshagyma, 1 fej lila hagyma, 3-4 gerezd fokhagyma, 5 dkg vaj, 8 dl csontleves (vagy húsleveskocka), 2 dl főzőtejszín, 1 evőkanál liszt, 10 dkg reszelt sajt, só, fehér bors, esetleg szerecsendió.

Elkészítés: A megtisztított hagymákat felkarikázzuk, és a vajon megpároljuk. Ha összeesik, egy evőkanál liszttel jól elkeverjük. Felöntjük a levessel, sózzuk, borsozzuk. Lassú tűzön felfőzzük, majd hozzáadjuk a főzőtejszínt, és azzal együtt felforraljuk. Tálalás előtt sajttal gazdagíthatjuk, cipóban is tálalhatjuk. Barna kenyérből készült pirítósra olvasztott sajtot kínálunk mellé.

Budapesti sertésszelet

Hozzávalók: 70 dkg rövidkaraj csont nélkül, 25 dkg csirkemáj, 30 dkg gomba, 20 dkg mirelit zöldborsó, 10 dkg füstölt szalonna, 2 fej vöröshagyma, 2 gerezd fokhagyma, 2 zöldpaprika, 2 paradicsom, 3 teáskanál fűszerpaprika, 3 evőkanál zsír, só, bors.

Elkészítés: Felkockázzuk a hagymát, a szalonnát, a paprikát, paradicsomot, gombát és a csirkemájat. A felszeletelt, kiklopfolt, sózott, borsozott hússzeleteket a zsíron megpirítjuk, mindkét oldalukon 2-3 percig. Jénaiba szedjük, lefedjük. A visszamaradt zsírban kiolvasztjuk a szalonnát, üvegesre dinszteljük benne a hagymát, hozzáadjuk a gombát, sózzuk-borsozzuk. Ha elfőtt a leve, rátesszük a csirkemájat, és együtt átpirítjuk. Beletesszük a zöldségeket és a zúzott fokhagymát, meghintjük pirospaprikával, és együtt kb. 30 perc alatt készre pároljuk. Tálalásnál a ragut a húsra halmozzuk. Köretnek rizset, hasábburgonyát adhatunk.

Rumos, csokis sütemény

Hozzávalók: a kakaós laphoz: 3 tojás, 10 dkg porcukor, 1 csomag vaníliás cukor, 10 dkg finomliszt, 2 ek kakaó, 1 ek rum, 1 tk sütőpor; a tortadarás lapokhoz: 5 tojás, 15 dkg porcukor, 15 dkg finomliszt, 10 dkg tortadara, 0,5 csomag sütőpor; a krémhez: 6 dl tej, 3 ek liszt, 2 ek kakaó, 10 dkg cukor, 10 dkg csokoládé, 30 ml rumaroma, 1 csomag vaníliás cukor, 25 dkg vaj; a mázhoz: 10 dkg csokoládé + 1 ek étolaj, 5 dk fehér csokoládé + 1 tk étolaj.

Elkészítés: A kakaós piskótához a tojásokat a cukrokkal és a rummal habosra keverjük. A sütőport, a kakaót és a lisztet összekeverve a tojásos masszához adjuk, összedolgozzuk. 24×39 cm-es, sütőpapírral bélelt tepsiben megsütjük 180 fokon, kb. 20 perc alatt. A tortadarás lapokhoz a tojásokat a cukorral szintén habosra keverjük, majd hozzáadjuk a sütőporral elkevert lisztet, végül a tortadarát. Két részre osztjuk a masszát, és külön-külön megsütjük. A krémhez a tejet a liszttel, a kakaóval és a cukrokkal csomómentesre keverjük. Felfőzzük, a csokoládét darabokra törve hozzákeverjük, s addig főzzük, amíg jól besűrűsödik. Langyosan beledolgozzuk a vajat és a rumaromát. Előbb a tortadarás piskótalapra kenjük rá a kihűlt krém felét, majd a kakaós lap következik, legfelül ismét tortadarás. A bevonathoz a fehér csokoládét 1 teáskanál olajjal, az étcsokoládét pedig 1 evőkanál olajjal gőz fölött felolvasztjuk. Először a sötét csokimázat terítjük el a tészta tetején, majd csíkokban felvisszük rá a fehér csokoládét. Hidegre tesszük, amíg megdermed.

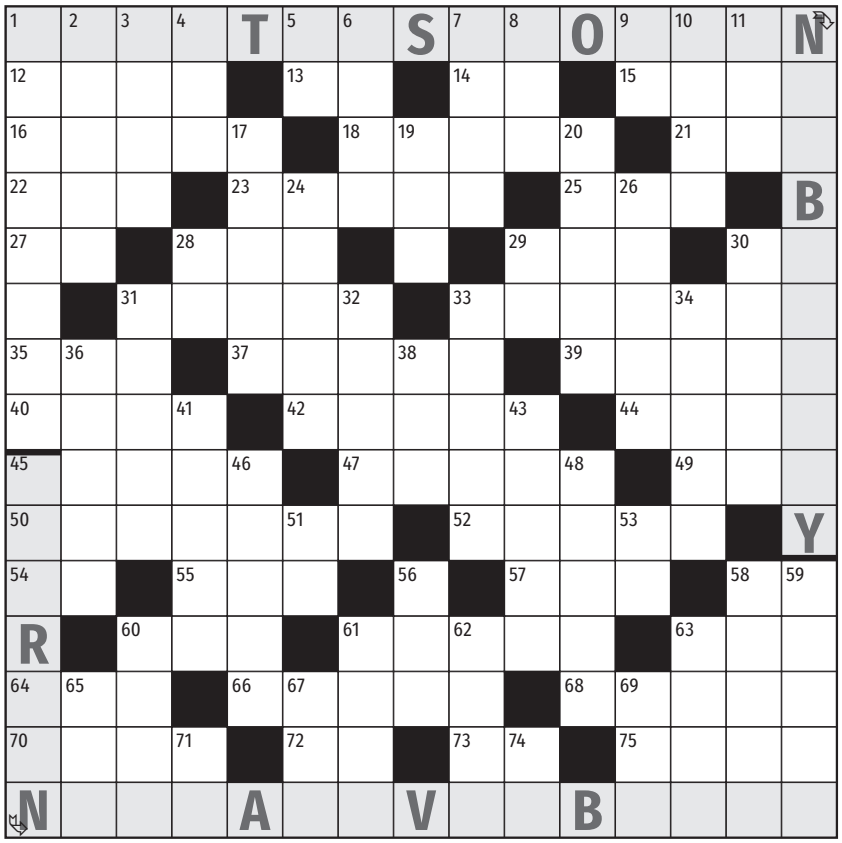
Csiky Gergely mondotta

A drámaíró, műfordító a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja volt. Egyik megállapítását idézzük a rejtvényben a **vízszintes 1.** és a **függőleges 45.** alatt.

VÍZSZINTES: 12. Megbízhatatlan, könnyelmű. **13.** Egyfajta energia. **14.** Te és én. **15.** Nagy német zeneszerző (1685–1750). **16.** Tisztelettel adózik. **18.** Nagyvárosi jármű. **21.** Római számmal 52. **22.** Középen takar! **23.** Templomi építmény. **25.** Szegelni kezd! **27.** Éjfélig. **28.** Kocsma része. **29.** Komáromban van! **30.** Óvoda határai! **31.** Sikeres vízilabdázó volt (Gábor). **33.** Kettős földrész. **35.** A rádium és a kén vegyjele. **37.** A holográfia Nobel-díjas megalkotója (Dénes, 1900–1979). **39.** Nagyváros Lengyelország középső részén. **40.** Valami alatt levő helyről. **42.** …-tető – Marosvásárhely dombja. **44.** Francia felség. **45.** Csillagászati talppont. **47.** Faanyagból tetőt készít. **49.** … Dagover – híres német színésznő (1887–1980). **50.** Rendszeres pénzsegély. **52.** Mosópormárka. **54.** A Ludolf-féle szám. **55.** Horony. **57.** Amerikai műholdcsalád (röv.) **58.** Készpénz (röv.). **60.** Sárga színű, gyúlékony elem. **61.** Egyfülű ivóedény. **63.** Menyasszony. **64.** Homokszemek! **66.** Rövidebb humoros jelenet. **68.** Oktat, nevel. **70.** Peru fővárosa. **72.** Terület-mértékegység. **73.** Francia sziget. **75.** Önkívületi állapot.

FÜGGŐLEGES: 1. Mór építésű erőd és palota Granadában. **2.** Madár kicsinye. **3.** Kapaszkodó növényi hajtás. **4.** Régi űrmérték. **5.** Indulatszó. **6.** A … lábú madár nyomában – Sütő András könyve. **7.** A szerelem istene a latin mitológiában. **8.** … Blas – Le Sage francia író regénye. **9.** Albumban van! **10.** Híres amerikai magánegyetem. **11.** Az aktínium és a jód vegyjele. **17.** Nemes lovas katona egykor. **19.** Ide-oda mozgat. **20.** Tudja, hogy kicsoda. **24.** Jogtalan eltulajdonítás. **26.** Biztonsági szerkezettel ellátott. **28.** Szintén. **29.** Román ember. **30.** Nagyon régi. **31.** Rendkívüli jelenség. **32.** Fafúvós hangszeren játszó. **33.** Település Svájc keleti részén, síparadicsom. **34.** Meghitt jelenet. **36.** Agy… mirigy. **38.** OMC. **41.** Svéd botanikus (Carl von, 1707–1778). **43.** Apáca (latin). **46.** Elege lett belőle. **48.** Ritkás erdő. **51.** Tésztadarab! **53.** … ipso – természetesen. **56.** Régi hosszmérték. **58.** Bűnügyi regény. **59.** Kis folyóvíz. **60.** Vízi jármű. **61.** A félelem … – 1953-ban készült film, rendezte H. G. Clouzot. **62.** A … de l'Esten – Ady Endre verse. **63.** Pozitív elektród. **65.** Becézett Mária. **67.** Állatövi jegy. **69.** Északi férfinév. **71.** Az argon vegyjele. **74.** Gyakori kötőszó.

Barabás Zsuzsa

Februári rejtvényünk *(A pontosságról)* helyes megfejtése: „… a királyok udvariassága, hanem minden felelős, rangját ismerő ember kötelessége". Könyvjutalmat nyert: **Molnár Ferenc** (Erdőgyarak) és **Ladányi László** (Szatmárnémeti).

A helyes megfejtést szerkesztőségünkbe eljuttatók között könyvjutalmat sorsolunk ki. Beküldési határidő: **március 29.** Postacím: Biharország, 410068 – Oradea, Piața 1 Decembrie nr. 12.; e-mail: biharmegye@gmail.com.

Itt megtalálja lapunkat!

Vidéken és a megyeszékhelyen is több helyen megveheti szabadárusításban minden hónapban a *Biharországot*.

Nagyváradon a Laza Trading Kft. lapterjesztő hálózatában kaphatók a kiadványaink. A zöld újságosbódék megtalálhatók minden forgalmas csomópontban, például a piacok mellett és a villamosmegállók közelében

A Nagyvásár téren (December 1. park), a Gojdu líceummal szemben

A rogériuszi piac közelében

A nagyállomással szemben

A nagypiac bejáratánál

A Bémer (ma Ferdinand) téren, a Fő utca torkolatában

A Szakszervezetek Művelődési Háza mögött

Margittán az RMDSZ-székház könyvüzletében (Republicii út 2. sz.)

Nagyvárad Fő utcája a nagyállomástól indulva kezdetben széles, nagyvárosias jellegű, de a Barátok templomával szembeni egykori honvédlaktanyától kezdve hirtelen elszűkül. Jó száz éve – amikor e képeslap készülhetett – nemcsak szűk, de még a mainál jóval girbegurbább is volt az utca. A képeslap – a rajta ceruzával jelzett dátum szerint – már 1899-ben forgalomban volt. A felvételen a távolban – az ökuménia jegyében – négy templom tornya is látható. Balról jobbra: a görögkeleti Holdas templom, a görögkatolikus székesegyház, a római katolikus Szent László-plébániatemplom tornya és az újvárosi református istenháza két tornya. Az evangélikus templom tornya még nem tűnik fel, hisz az majd csak 1903-ra épül meg

Érmihályfalva központjának egy mára letűnt részletét ábrázolja alsó képeslapunk. Valamikor a múlt század elején készülhetett az érmelléki mezővárosban. A borbélyműhely – a felirat tanúsága szerint fodrászterem – előtt diskuráló férfiak némelyike a Biharban jellegzetes vidéki gazdaöltözetet, csizmát és hosszú köténytt visel. A háttérben a református istenháza tornya magaslik. A templomot – a város honlapján közölt helytörténeti írás szerint – 1887–1888-ban alapjaitól újjáépítették Katona Mihály szegedi építőmester irányításával

